

Farella

Revista de Llançà

Dossier:

Llançà a Europa

**Apunts sobre el català de Llançà
Els noms de l'eriçó de mar**

FISCAL
LABORAL
COMPTABLE
MERCANTIL
C. ASSEGUANCES

FEM COSTAT A LA SEVA EMPRESA

LLANÇÀ Av. Pau Casals, 23 1r. 4a. - Tel. 972 12 03 02 - Fax 972 12 03 02 - e-mail: taxllan@intercom.es - web: www.tax.es

33 OFICINES A ESPANYA A LA SEVA DISPOSICIÓ

MOTS AL VENT

JOSEP M. SALVATELLA

Apunts de carnaval

A les planes d'*Antics costums, tradicions i llegendes de l'Alt Empordà*, de Joaquim Gironella, en el capítol del Carnestoltes hi trobo aquesta informació, que resumeixo: "La fadrinalla pescadora del cap de Creus, a hora fresca, havien ballat el *Ball del drac*, a la platja. Els ballarins anaven mig despullats, formaven una llarga renglera i s'agafaven per la cintura, l'un darrere l'altre. El de davant duia a la boca una teia encesa i tot ballant es girava per tal d'atrapar algun dels companys. La filera es contorsionava que semblava el cos d'un drac que es recargolés. Calia no perdre el compàs; el flamejant espurnejar del foc reflectit a l'aigua i la remor de les ones conferia al conjunt una visió fantàstica i patètica. El ball no s'acabava fins que algú *s'havia fet mal*, és a dir, resultava cremat. Era opinió general que, com més *mal* es feia, més bé aniria la pesca tot l'any."

Recordo ara un vell poema meu, que em porta l'emoció, sentimental, potser, però intensa, dels primers cinquanta: "Colors de Carnaval: / desmai del groc, / vermell lluent i verd d'usserda humida. / L'oratge dins el cor, / cor desbocat com una fera guita. / Que toquin vals! / Que toquin vals i acabi / tot en un boig rodar. / No vull que em vegi l'angúnia a la cara / quan passant em mira, / ni vull pensar en ella. / Que toquin vals! / Ja / mai..."

I penso després en les reflexions que, a primers del segle que ha mort, es feia el garrotxí Lluís Torras a *Gra de fajot*: "Aquella multitud que avuy corra, ab semblant alegre, darrera del divertiment, el dia dels morts va, ab posat trist, á visitar el cementiri (...) Si Carnaval vol dir disfressa y disfressa significa aparentar lo que no es, ¿la humanitat se disfressa per Carnaval ó per Carnaval se treu la máscara?"

Temps de febrer, ametllers de nata, marges amunt. "Tots els ametllers són ja florits / davant del mar brillant, fins a Mallorca", recordava Joan Maragall. Mallorca, nevada d'ametllers... Cels serens, cels plens d'estels, puríssims ara. Com al final dels cants de la *Divina Comèdia*, que acaben tots tres, amb el mot estrella... "L'amor che move il sole e le altre stelle", per exemple, al cant dedicat al Paradís.

Colors llampants, cridòria, alegria fugaç de primavera mortal que ja apunta, que ens assetja a la cantonada. "Colors de Carnaval: / desmai del groc..."

FARELLA

Revista de Llança
Núm. 12 / Febrer 2001
Preu: 500 ptes. / 3,01 euros

AJUNTAMENT DE LLANÇA
Impressió: Gràfiques PUJOL - Figueres
Dip. Leg.: GI-1327/95

Amb la col·laboració de la Diputació de Girona

PORTADA: LLANÇA, A EUROPA,
original d' AMÀLIA PAU

Pel campaner, qui tocaria a morts?

Anxiu

La nit de Sant Silvestre, amb les escorrialles de l'any, se'ns en va anar Carles Molins i Fulcarà, en *Carlitos Imperial*, l'últim campaner de Llançà. Noranta-nou anys serenament portats, un home bo, a fe de Déu.

El meu amic Carles Sapena va publicar fa temps un llibre, documentadíssim, dedicat a les campanes: "Un dels objectes amb més història i simbolisme. La seva antiguitat es perd en els segles i les civilitzacions". Cinc anys enrere, diu, quedaven al bisbat de Girona quaranta campaners, homes o dones. La mecanització creixent els ha anat arraconant, és llei de vida.

En altre temps, de nit, sentir les campanes ens feia companyia. Hi ha hagut crítiques però, sovint ho hem llegit en les cartes al director d'alguns diaris. Gent tocada i posada, hipersensible, es queixen que no els deixen dormir. Hi ha de tot a la vinya del Senyor...

Els orígens de les campanes són més que incerts. La tradició catòlica ens parla de sant Paulí de Nola, bisbe de la Campània al tombant dels segles IV i V. Encara que se'n troben precedents en cultures llunyanes i molt reculades, sembla que els primers fonadors de campanes, històricament parlant, apareixen a la vall del Mosa, a la Lorena. Després, a Alemanya, Suïssa i Itàlia.

A Núria, és creença molt antiga, contra l'esterilitat femenina, que cal ficar el cap sota l'olla mentre es toca la campana. Cada toc representa un fill que es demana. Núria és sempre un lloc de referència en la nostra personalitat col·lectiva, amb fe o sense fe.

"—Campanes ja no tinc— li responia/ lo ferreny campaner de Sant Martí", diu el diàleg entre els cloquers del Canigó i Cuixà, en l'obra de mossèn Cinto. I la presència inquietant del campaner Josafat, a la Seu gironina, ficció de Prudenci Bertrana. Carles Fages de Climent, en el seu inèdit *Somni del cap de Creus*, ens parla de la missa oficiada per Carlemany a Sant Pere de Rodes: "Els dos campaners fimbren al buf tramuntanal/ i el dring de les campanes se sent de Roma estant..."

Però no sempre les campanes han sonat per motivacions religioses, ni de bon tros. Antigament, tocaven a sometent. La milícia de voluntaris que portava aquest nom va perseguir, a partir del XIX, la delinqüència rural, encara que després assumissin altres funcions de repressió social i política. Recordem la detenció del pedagog Francesc Ferrer i Guàrdia, amb vinculacions familiars a la nostra vila, el 1909.

Abdó Terrades, figuerenc arrauxat com pocs, va parir rebel la *Cançó de la campana*, el 1842, d'un encès fervor revolucionari: "Ja és arribat lo dia/ que un poble tant volia./ Fugiu, tirans, lo poble vol ser rei!/ Ja la campana sona, / lo canó ja retrona.../ Anem, anem, republicans anem,/ a la victòria anem!"

Carles Molins ha mort. Les campanes del seu funeral van tocar al cor de l'hivern, amb la fredor distant de les coses mecanitzades. Però un escalf pregó ens portava, de molt lluny, unes notes greus, com un resso nostàlgic. Tornem a Fages de Climent. Em vénen a la memòria, ara, els versos de *Les bruixes de Llers*, un llibre prop del meu cor: "Mort el fosser, qui, doncs, l'enterraria?/ Pel campaner, qui tocaria a morts?"

Carrer Salmerón

Que una via pública amb el nom d'un destacat polític republicà resisteixi incòmode quaranta anys de franquisme és ja, en si mateix, un fet rellevant. Un fet que ens fa pensar en la benignitat o en l'escassa formació d'alguns governants i censors de l'època. I és ben curiós, per tant, el nom de Salmerón en un dels nostres carrers més cèntrics, que surt precisament de la plaça Major. Un carrer que antigament s'anomenava de la Riamera —o Raïmera?— nom que ens evoca les semals curulles i les premses regalimant el most de la verema, tal com les hi havíem vist d'infants.

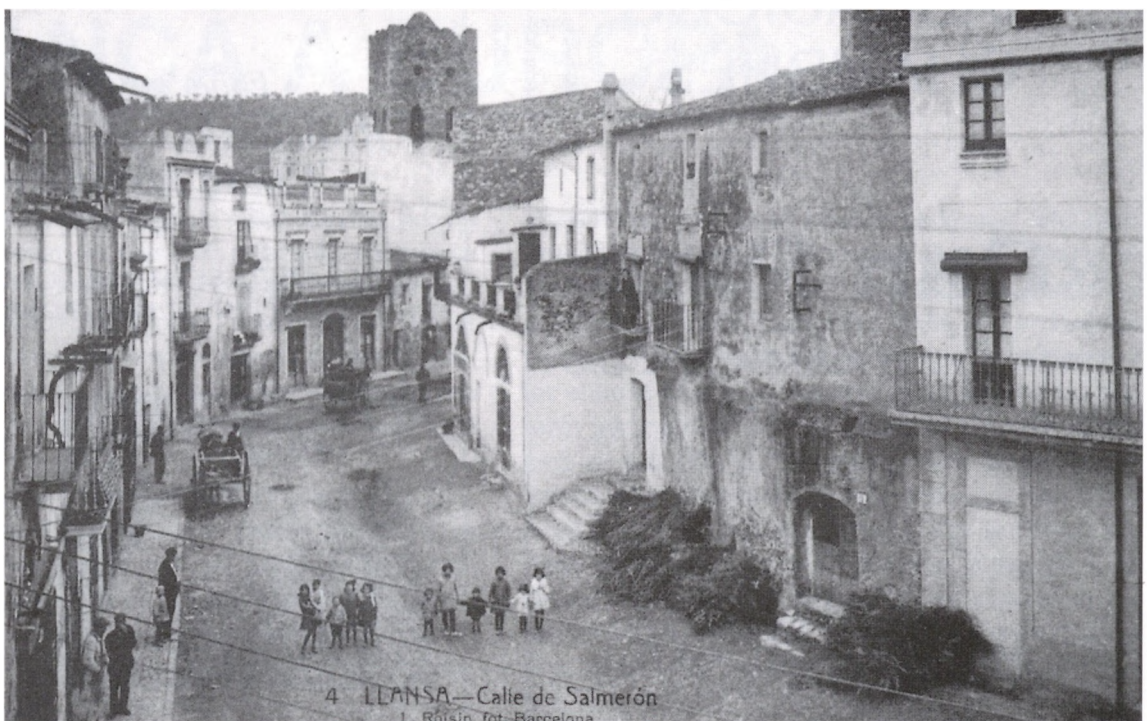
Nicolás Salmerón fou ministre de Gràcia i Justícia, president del Congrés dels Diputats i, per menys de dos mesos —de juliol a setembre de 1873—, president de la República Espanyola. Va néixer a Alhama la Seca, un nom de ressonàncies àrabs a la desèrtica Almeria, i morí a Pau, a la dolça Gascunya occitana. I és curiós que precisament el seu nom hagi perviscut a Llançà, quan no l'hem vist present a cap més poble de Catalunya.

De fet, Salmerón —que fundà el Partit Republicà Progressista i el Partit Republicà Centralista— fou de tendències antifederals i, encara que en els seus darrers temps s'acostà als sectors catalanistes— par-

ticipà en la fundació, el 1906, de Solidaritat Catalana—, no despertà excessius entusiasmes a les nostres terres. Bàsicament, la seva tasca política principal fou orientada sempre cap al reagrupament del republicanisme espanyol, a través d'aliances electorals com foren Fusió Republicana o, majorment, Unió Republicana.

Remenant papers vells, he trobat un reportatge sobre els cementiris civils, que publicà fa molts anys la revista *Destino*. Hi havia allà una fotografia del mausoleu d'aquest polític al cementiri de l'Este, de Madrid. Així deia la làpida: "Por la elevación de su pensamiento,/ por la rectitud inflexible/ de su espíritu,/ por la noble dignidad de su vida,/ Nicolás Salmerón/ dio honor y gloria a su país/ y a la humanidad./ Dejó el poder por no firmar/ una sentencia de muerte."

Doncs mireu, no em sembla pas tan malament aquest nom a casa nostra. Malgrat tot, ara que la vida es respecta tan poc i es mata tan fàcilment —siguin els infamats terroristes, siguin els lloats presidents de nacions poderoses—, potser caldrà convenir que el gest de Nicolás Salmerón bé val encara un carrer.

*Fiscal • Laboral • Mercantil
Comptable • Assegurances*

Nicolás Salmerón
(pàrquing bombers)
Tel. i Fax 972 12 09 94
17490 LLANÇÀ

ZURICH ASS.
J. BUXEDA
AG. 170066-5

Josep
RAFARI

**CARNISSERIA
XARCUTERIA
CARNS DE L'EMPORDÀ
PRODUCTES ARTESANS**

C/ Major, 7
Tel. 972 38 01 02
LLANÇÀ

**HABITACIONS
CHAMBRES**

«Can Pau»

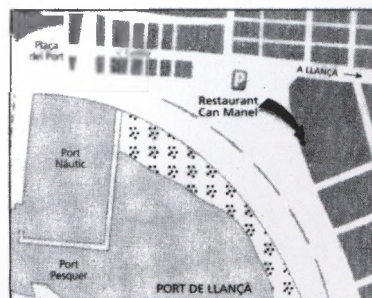
HABITACIONS AMB CALEFACCIÓ
OBERT TOT L'ANY

C/ Puig d'Esquer, 4
Tels. 972 38 02 71 - 972 38 02 70
LLANÇÀ (Costa Brava)

Restaurant Can Manel

Especialitats:
**Bullabessa - Peix Fresc
Cuina Marinera**

DIJOUS FESTA SETMANAL TOT L'HIVERN
GENER TANCAT PER VACANCES

Passeig
Marítim, 4
Telèfons:
972 38 01 12
972 12 13 32

**EL PORT
DE LLANÇÀ**

Costa Brava
Girona

Joan M. Pau

DOSSIER: LLANÇÀ A EUROPA

Amb tota modèstia i amb la millor voluntat, ens ha semblat bo donar un cop d'ull a la gran esperança europea, des d'aquest racó de la costa empordanesa.

Llançà també és Europa. I volem ser-ho. Temps era temps vam fer uns primers intents d'apropament, a nivell molt casolà. I també hi ha gent nostra que ha sortit enfora i pot explicar-ho. O gent de fora que roman entre nosaltres.

Només s'estima allò que es coneix.

Un article d'abast general, centrant el tema, ve signat per Olga Baus, que per raons professionals coneix bé aquest món de la construcció europea. De les relacions entre Llançà i Pont-du-Casse ens en parla Joan M. Pau, i també Francis Tortul i Amor Jofre, que presideixen les corresponents associacions

d'agermanament. Dues altres experiències amb participació llançanenca –l'Associació Cap de Creus-Cap Sant Vicenç i l'Albera Viva– són tema dels treballs de Josep M. Salvatella i Sebastià Delclós, que en foren els primers presidents. Rafael Borràs analitza els contactes entre el Museu de l'Aquarel·la de Llançà i les diferents agrupacions estatals i europees. Antoni Godoy, amb un deix d'ironia, comenta el tema del xovinisme. També, tres testimonis de persones que han viscut força temps en països europeus: Esther Dabau ens parla de França i Portugal; Montse Tardiu, de Gran Bretanya; i Esther Sánchez explica les seves experiències a Suècia. Finalment, donem veu als europeus de més enllà dels Pirineus que viuen a Llançà: una enquesta a càrrec de Begoña Peña.

LLANÇÀ, MUNICIPI DE LA UNIÓ EUROPEA

OLGA BAUS I GIBERT

Enguany fa quinze anys d'ençà que els llançanencs i llançanenques som ciutadans d'Europa. Els milers de quilòmetres existents entre Llançà i les seues comunitats de Brussel·les i Estrasburg ens creen sovint la sensació que els treballs de la Unió són quelcom aliè a la nostra vida. No obstant això, la Unió Europea decideix, actua i regula sobre espais molt diversos que afecten, cada cop més, el nostre dia a dia.

La construcció europea és un procés irreversible i d'evolució constant cap a la unitat dels pobles europeus. Des de fa uns cinquanta anys i amb l'objectiu de garantir la pau i la prosperitat del continent, els pobles d'Europa hem anat creant un espai cada cop més ampli de valors comuns i realitzacions concretes amb capacitat per buscar solucions als problemes europeus. Cada reforma dels tractats comunitaris, des de l'Acta Única Europea al Tractat de Niça, passant pel Tractat de Maastrich i el d'Amsterdam, ha significat un nou pas endavant: el Mercat Únic, la Unió Monetària i l'Euro, noves polítiques comunitàries, millores tècniques, institucionals i procedimentals. Progressos que van donant resposta a les qüestions que ens posen els europeus sobre la preservació de la identitat nacional, sobre la democratització de les institucions, sobre el benestar econòmic, sobre els problemes socials relatius a l'Europa dels ciutadans, sobre el rol respectiu de les col·lectivitats territorials, dels Estats i de la Unió. Però què ens aporta avui en dia Europa? Com afecta la nostra vida quotidiana? Quin és l'esdevenidor de la Unió?

La nostra Europa d'avui

Si bé les primeres realitzacions comunitàries foren d'ordre econòmic, l'acció de la Unió Europea avui dia afecta moltes àrees polítiques i amplis sectors de la vida econòmica i social on estem implicats els ciutadans europeus a títol de consumidors, assalariats, agricultors, estudiants, treballadors de professions liberals o empresaris. De fet, un *homo europeus* es beneficia, sempre sense tenir-ne plena consciència, de múltiples avantatges que li dóna el compromís del seu Estat amb les polítiques comunitàries.

El benefici més palès l'ha portat, potser, l'obertura del gran mercat sense fronteres, el primer de gener de 1993, que ens permet disposar d'un assortit d'elecció més ampli per consumir, circular, treballar i conèixer, alhora que estimula la competència, limitant així l'alça dels preus, i ofereix a l'economia les dimensions d'un mercat continental on expandir el seu increment. Amb la desaparició de les fronteres físiques, fiscals i tècniques, a excepció encara de certs sectors particularment sensibles, com l'harmonització fiscal sobre l'estalvi, la Unió ens aporta més desenvolupament econòmic i ens facilita el nostre dia a dia, permetent-nos, per exemple, la lliure circulació, l'exercici de la nostra activitat professional a l'interior de la Comunitat o adquirir una part del capital d'una societat anònima d'un altre Estat membre. Un espai sense fronteres que la Unió Econòmica i l'Euro ha vingut a enfortir i ampliar al comportar la supressió dels costos de transacció vinculats a les operacions de canvi entre les diferents monedes existents, la fi de les operacions especulatives i la millora de la transparència dels preus amb el consegüent desenvolupament de la competència.

El Mercat Únic ens ofereix, però, molt més: el benefici de la solidaritat intracomunitària. Per tal que tots els sectors d'activitat i que totes les regions i municipis treguin profit de la dinàmica del gran mercat, la Comunitat inverteix un gran esforç per corregir els desequilibris socials i econòmics existents en el si del continent. A través dels Fons Estructurals

i del Fons Social Europeu, cada any, es consagren milions d'euros a projectes que fomenten la creació de llocs de treball i el desenvolupament de les regions menys riques: projectes d'infraestructures i de comunicació, de formació per a joves, de millora dels serveis públics, de mobilitat professional, etc... Qui no ha vist el panell de finançament comunitari en algunes de les obres realitzades en el nostre poble?

Tanmateix, existeixen moltes altres polítiques concretes dutes a nivell comunitari que ens aporten un valor positiu afegit a la nostra vida quotidiana, ja que responen als reptes concrets de la societat: la protecció del medi ambient, la salut, els drets del consumidor, la competència i la seguretat en els transports, les xarxes transeuropees, la investigació, l'educació, l'accés a la cultura. Plaers i riqueses que sentim tan nostres com gaudir d'una costa mediterrània menys pol·lucionada, posseir un alt nivell de seguretat i d'higiene en l'exercici del nostre treball o accedir a intercanvis universitaris a l'estranger, tenen el seu origen en la legislació o en la intervenció europea.

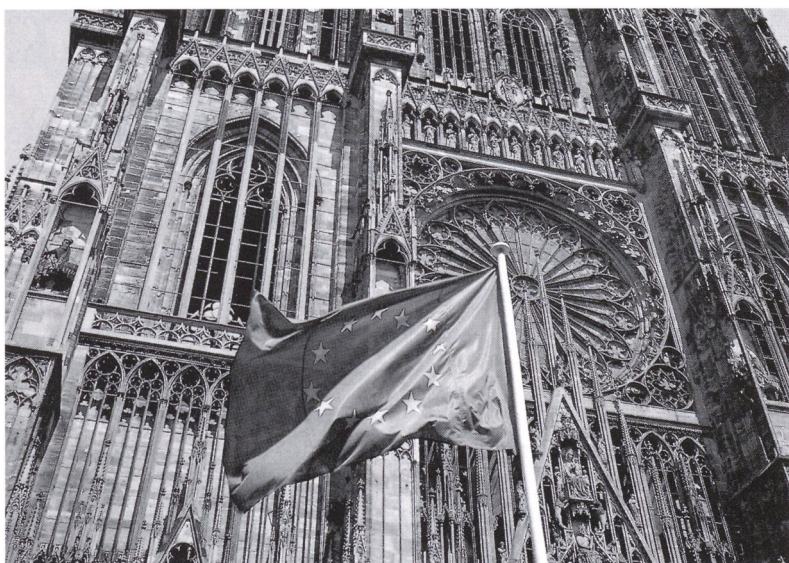
Però, per què aquesta actuació europea tan vasta? No formem ja part d'un sistema democràtic estatal, capaç de fer correspondre les respostes dels poders públics nacionals, autonòmics o locals a les nostres expectatives i necessitats? Manifestament sí, tanmateix la dimensió global transfronterera de certes problemàtiques, com per exemple la pol·lució atmosfèrica o el fer front als Estats Units i al Japó en la cursa tecnològica, exigeix una resposta concertada que troba en el quadre comunitari el nivell d'eficàcia reglamentària i els mitjans financers adequats.

Amenaces com Txernòbil, les pluges àcides o la criminalitat internacional reclamen respostes col·lectives, les crisis estructurals que qüestionen la manera d'organització i la repartició del treball de totes les societats postindustrials també. Com podem fomentar millor la competitivitat mundial del continent i de cada un dels països que el formem que unint i adaptant tots els nostres recursos? Prenguem, sinó, el cas de la contestada Política Agrícola Comuna, la primera i més integrada de les polítiques de la Unió. Sense l'aplicació dels mecanismes de gestió i de correcció europeus, i sense l'enorme aportació financera comunitària, l'agricultura de cada país europeu seria avui dia deficitària i els consumidors no ens hauríem beneficiat ni de la garantia de proveïment ni dels preus estables, al marge de les fluctuacions erràtiques del mercat mundial, de què gaudim des de fa anys. La creació a Europa d'un sector agrícola competitiu s'ha aconseguit per via de la intervenció conjunta. Evidentment, el funcionament del sector no és perfecte, però els costos de la nocomunitarització haguessin estat molt més elevats i més dramàtics.

Inequívocament, les incerteses de l'esdevenidor econòmic, escàndols com el de les vaques boges o el de pujada d'un partit xenòfob al govern austríac i malestars com l'increment del preu dels carburants, la depreciació de l'Euro o les dificultats que ofereixen les negociacions per a la reforma de la Unió, creen el dubte respecte la validesa de l'opció europea. Sense qüestionar la importància d'aquests factors, que en alguns casos han fins i tot posat en evidència la falta de coordinació de les polítiques dels *quinze* i la seva poca influència a nivell internacional, cal ser conscients que es tracta de factors de protesta comuns a tots els països de la Unió. Es protesta pel mateix, contra els mateixos, i els que protestem som una mateixa cosa: els esglaons ciutadans d'una societat que camina vers la integració de les seves preocupacions materials. Malgrat tot, aquesta visió comuna del quotidià i fets sagnants i traumàtics, com ara el conflicte balcànic, demostren les febleses de l'Europa d'avui i fan palesa la necessitat de millorar i adaptar-se a les noves situacions.

Arxiu

La bandera d'Europa, a Estrasburg, davant la catedral.

L'Europa del segle XXI

Linesperat viratge de 1989, la globalització de l'economia que sembla posar en evidència el model de societat europea i les disfuncionalitats creades per l'existència d'un Mercat Únic i d'una Unió Econòmica i Monetària sense integració política, empenyen Europa a afrontar una etapa de construcció radicalment nova.

Sens dubte, la *prioritat històrica* del moment és el procés d'ampliació de la Unió vers el centre, l'est i el sud del continent: Bulgària, Romania, Hongria, Eslovènia, la República Txeca, Eslovàquia, Polònia, Estònia, Letònia, Lituània, Malta, Xipre i Turquia truquen a la nostra porta en la recerca de pau i benestar. Es tracta d'un repte complex que implica diversos objectius: integrar pobles d'origens, cultures i nivells econòmics diferents; preservar i fer progressar la personalitat econòmica, social i política de la Unió Europea; i garantir un funcionament eficaç i democràtic d'una Unió ampliada fins a 28 estats membres.

Els *quinze* s'han compromès a tenir finalitzades el 2003 les reformes necessàries per acollir nous membres, tant pel que fa a la modificació del seu funcionament institucional com per les revisions de les polítiques estructurals i agrícoles, indispensables per garantir la cohesió econòmica i social existents. Tanmateix sembla improbable que les primeres incorporacions es produeixin abans del 2005, no només perquè els resultats de Niça posen en entredit el calendari previst de la reforma, sinó més aviat a causa del nivell de preparació que presenten els estats candidats. En definitiva, la data de l'adhesió depèn de la pròpia capacitat de cada país candidat a progressar i establir les condicions necessàries per integrar el conjunt de drets i deures que representa ésser membre de la Unió Europea i que es coneix amb el nom de *cabdal comunitari*. Avui dia, malgrat que la realitat dels tretze països és divergent, sobretot pel que fa a l'adaptació de l'economia a la competència, són molts encara els aspectes que els candidats en general tenen pendents o per millorar. Destaquen entre ells la necessitat d'enfortir les estructures administratives i la independència del poder judicial, de progressar en la lluita contra la corrupció i la delinqüència organitzada, de corregir les situacions de discriminació de les minories i, sobretot, de començar a adaptar les seves normes mediambientals als requisits comunitaris.

La por a un considerable corrent migratori des de l'Est, la preocupació que suscita el cost financer que pot representar l'ampliació per als actuals estats membres i la incapacitat de les institucions i dels governants per transmetre a la població els beneficis que a la llarga comportarà l'ingrés de més nacions, creen en el ciutadà un sentiment d'escepticisme i de rebuig. Existeixen riscos, cert, però no han de ser tampoc sobreestimats. La natura jurídica del cabdal comunitari imposa a tot país candidat que a l'hora d'incorporar-se pugui abraçar la legislació comunitària i participar a les polítiques comunes sense altres derogacions que aquelles negociades dins el quadre de períodes de transició, tal com l'anomenada política estrangera i de seguretat comuna i la cooperació en

justícia i afers interiors, que formen ja part del cabdal comunitari i, probablement, quan arribi la primera ampliació, seran ja polítiques molt més consistents que el conflicte kosovar i les problemàtiques del terrorisme i el narcotràfic, que han fet evident l'exigüitat i la inoperància dels mecanismes i estratègies actuals de la Unió.

De fet, en l'era de la globalització, la Unió Europea necessita dotar-se dels mitjans necessaris per convertir-se en un actor de primer ordre en les qüestions estratègiques de l'escena internacional. Resulta contradictori el fet que la Unió Europea, gegant econòmic i principal proveïdor d'ajut exterior en el món, tingui una influència política tan feble a nivell mundial. Europa necessita més visibilitat, més dinamisme i menys burocràcia. La reforma de la gestió de la política exterior ja està en marxa, però manca encara definir i desenvolupar una veritable estratègia comuna en el camp financer, principalment dintre dels organismes multilaterals, tal com el Fons Monetari Internacional, el Banc Mundial o el Club de París.

Finalment, la modernització i l'enfortiment de la Unió Europea exigeix resoldre les qüestions del malestar social europeu, com són les condicions de vida difícil de nombrosos ciutadans, els interrogants que suscita l'Euro o les inquietuds que crea l'escàs control democràtic envers les institucions europees. Elaborar una estratègia per a l'ocupació, implementar una política monetària que consolidi l'Euro a nivell mundial, garantir l'accés a aliments de qualitat, segurs per a la salut i produïts a preus competitius per agricultors amb rendes dignes i garantides, racionalitzar l'entramat del conjunt dels mercats de valors europeus, trobar nous mecanismes per fer arribar les nostres crítiques a les institucions o deixar a la pròxima generació un medi ambient menys degradat, són alguns dels petits grans reptes d'aquesta Europa canviant.

El conjunt de les variables en joc són enormes i la seva evolució definirà el model de construcció europea per al nou segle. Segons les decisions que es prenguin, tindrem una Europa més federal o més confederal, més social i política o més competitiva, més humanista i solidària o més nacionalista i defensora dels interessos particulars. En tot cas, la construcció d'una Europa més justa i tolerant, més moderna i solidària, que respecti els drets humans, amb més benestar social i que defensi la llibertat, sols es pot assegurar amb la participació activa dels ciutadans al desenvolupament de la societat i de la coexistència.

Tanmateix, ser *europeista* no vol dir creença cega en el que fan i decideixen les institucions de Brussel·les, sinó el convenciment que, per fer front a alguns problemes comuns, és millor discutir, negociar i actuar conjuntament que no de forma aïllada o separada. A voltes, els representants governamentals dels *quinze* sols avancen empesos per una clara pressió ciutadana; d'aquí la importància de la nostra implicació: estar millor informats dels reptes, dels riscos i de les oportunitats del canvi històric que es produeix davant dels nostres ulls i exercir amb convicció els nostres drets democràtics en el si de la Unió Europea, ajuda a forjar l'Europa que cadascú desitja per al futur.

EL MUSEU DE L'AQUAREL·LA-FUNDACIÓ MARTÍNEZ LOZANO I LA SEVA RELACIÓ AMB ESPANYA I EUROPA

RAFAEL BORRÀS

La modernitat a l'aquarel·la ha arribat tard. Les conseqüències són múltiples, però possiblement la més important ha estat el seu ensenyament per part d'un grup d'agrupacions d'aquarel·listes que han quedat anquilosades i aturades en el passat, sense donar oportunitat al jovent amb les seves tendències. Per altra banda, i a causa de l'excés de protagonisme i a un centralisme excloent de les primeres agrupacions d'aquarel·listes, se n'han creat de noves i han proliferat a tot Espanya, ocasionant una dispersió d'artistes per la manca de recursos o ajuts.

Actualment, junt amb les dues agrupacions històriques d'aquarel·listes, l'Agrupació d'Aquarel·listes de Catalunya i l'Agrupación Española de Acuarelistas, aquesta última hauríem de dir de Madrid, han sorgit les del País Basc, Andalusia, Canàries i les de recent creació, com la d'Aragó, o altres que han estat agrupades sota cercles o grups artístics com la de Palma de Mallorca o la de València. Les desavinences entre elles han estat tan grans que fins i tot han provocat la formació de dues agrupacions en una mateixa zona, com és el cas d'Astúries: l'Agrupación Asturiana de Acuarelistas i el Grupo Niebla de Acuarelistas. Una prova, sense anar més lluny, ha estat la formació de l'Agrupació d'Aquarel·listes de Girona i les seves comarques, al marge de la de Catalunya.

Les col·laboracions entre les mateixes associacions foren sempre molt puntuals i

esporàdiques, fins a la creació, per part del Museu de l'Aquarel·la-Fundació Martínez Lozano de Llançà, dels Simposis de l'Aquarel·la. Aquests esdeveniments anuals han permès la reunió, la col·laboració i la realització d'exposicions entre diferents agrupacions.

Des de l'organització, com a pioners, del I i II Simposis de l'Aquarel·la a Llançà, els anys 1992 i 1993, les trobades d'aquarel·listes s'han efectuat a Bilbao el 1994, a Granada el 1997, a Osca el 1999, a Palma de Mallorca el 2000, i, properament, a Montblanc aquest any 2001, això pel que fa a les associacions estatals. I a nivell europeu, cal remarcar la de Cannovio (Itàlia) el 2000 i la d'Amsterdam (Bèlgica) per a enguany. Totes elles, sempre amb la col·laboració i participació del Museu de l'Aquarel·la-Fundació Martínez Lozano de Llançà.

S'ha de reconèixer que el Museu de l'Aquarel·la ha revolucionat l'ensopit món d'aquesta tècnica pictòrica i ha propiciat un canvi en la seva orientació arcaica, donant-li un tomb cap a l'art actual a aquest estil artístic que fins ara restava oblidat.

Gràcies a una cooperació conjunta, entre el Museu de l'Aquarel·la i algunes agrupacions espanyoles i associacions europees de països com Itàlia, França, Bèlgica, Holanda, Irlanda o Suïssa, es creà l'any passat la "European Confederation of Watercolour Societies" (Associació Europea de l'Aquarel·la), amb seu a Bèlgica i sota la pre-

sidència del destacat aquarel·lista Piet van Leuven.

La Biennial de l'Aquarel·la de Llançà, organitzada als anys vuitanta pel Patronat del Museu de l'Aquarel·la-Fundació Martínez Lozano, ha estat en aquests últims anys un dels esdeveniments aquarel·lístics estatals més destacats, amb premis rellevants, i amb la intenció que en el futur aquest certamen tingui una projecció europea.

Els concursos als quals es pot participar amb l'aquarel·la són nombrosos, quedant ja oblidats aquells "Salones de Otoño", i els premis atorgats per aquestes agrupacions, les quals semblaven que fossin les úniques institucions que poguessin avaluar els artistes que utilitzaven aquesta tècnica.

L'expressió artística mitjançant l'aquarel·la ja es comença a valorar com qualsevol altre procediment pictòric; la temàtica és variada, passant des de l'hiperrealisme a l'expressionisme, tendència, aquesta última, rebutjada durant molt temps per la patum dels aquarel·listes.

Poder seguir organitzant esdeveniments aquarel·lístics des del Museu és complicat, ja que competir amb Europa significa tenir un gran poder organitzatiu i econòmic, amb ajuts institucionals i alguna promoció per part de firmes comercials. Encara que fins ara s'ha marcat una pauta històrica i el petit s'ha menjat el gran, esperem que el pas seguit i constant del Museu de l'Aquarel·la pugui arribar a un destacat lloc internacional, abans que les grans institucions culturals de capitals importants.

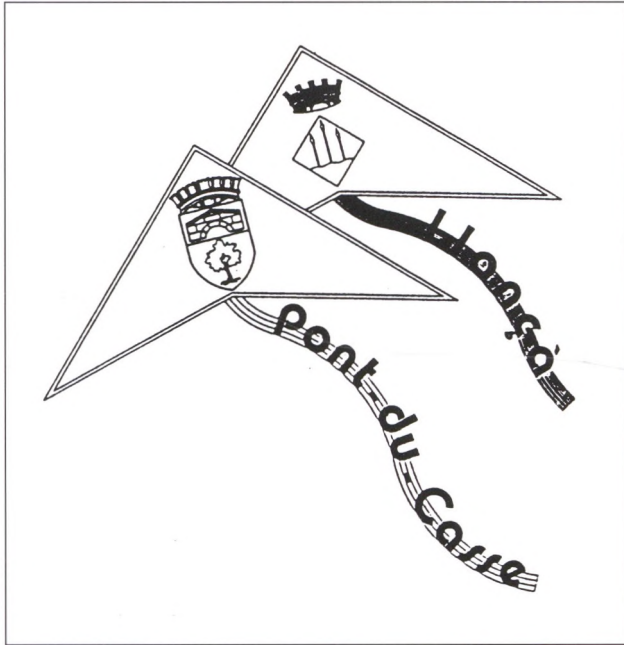

Inauguració de l'exposició "Martínez Lozano: 50 anys a Llançà", el 7 de setembre de 1996.

LLANÇÀ-PONT-DU-CASSE: EUROPA EN FAMÍLIA

JOAN M. PAU I NEGRE

Joan M. Pau

A la gent de Llançà, poble obert i comunicat per tres costats amb tots els camins històrics, i pel quart amb tots els camins que té el mar, ens és molt fàcil entendre Europa. Estem acostumats a conviure amb gent de moltes cultures diferents. Una part ens ha vingut com a immigrants; l'altra, més afortunada, com a turistes. Molts s'han quedat. Tots plegats hem après els uns dels altres. Ens hem escoltat i ens hem complementat.

També ens sentim una mica europeus pel fet d'haver treballat, fet el petit comerç del peix i la verdura o l'estraperlo a França, encara que fos a Cervera. I és que França, tan pròxima a nosaltres, era *l'estranger*, o una Europa que ens deien que començava a l'altra banda del Pirineu. Ara sabem que comença més avall i encara pot ser ampliable per tots els costats per la conquesta pacífica de les nacions que s'hi vulguin integrar. El cas és que les fronteres han passat de moda i s'ha hagut de potenciar el futbol, perquè la gent tingui motius de pegar-se per uns signes d'identitat.

Des que Winston Churchill, l'any 1946, va exposar en un avançat discurs la necessitat de crear uns Estats Units d'Europa, els esforços titànics de molts països s'han materialitzat en institucions imprescindibles. La Comunitat Econòmica Europea, i més recentment el Consell d'Europa, rejuenits de continu, junt amb altres alts organismes, aglutinen l'economia, la defensa, el comerç i la cultura, i vetllen per l'assistència econòmica mútua, l'equilibri dels recursos i energies i les llibertats filles dels règims democràtics.

Des de la primera trobada d'agermanament dels llançanencs i els cassipontins, la relació s'ha enfortit. Visites... retornades sempre. Pensar en obsequiar els germans. Oferir-nos el millor de cada poble. Obrir les pròpies cases, els nostres pensaments. Desvetllar petits secrets que ens fan singulars, perquè coneixent-nos a fons, i un cop passada la sorpresa de la diferència, ens enorgulлим de ser-ho. I en aquest equilibri de donar i rebre se'ns eixampli el cor i l'horitzó.

Això és Europa, la nostra. Mentre els organismes oficials i els governs busquen els mecanismes de l'aproximació i l'enteniment, uns pobles prou diferents com Llançà i Pont-du-Casse fa anys que han celebrat a les seves places, els seus casals de cultura, els seus estadis i llocs habituals d'esbarjo, unes trobades culturals i festives que són passos prou vàlids per avançar en el nou mil·lenni cap a l'Europa dels pobles. Tot i ser conscients que els fantasmes de la reconversió, la desocupació, la inflació i la immigració són ben vius, el nostre manifest de bones voluntats és una ferma aportació gens menyspreable.

D'aquesta feliç sintonia va néixer l'anagrama de l'agermanament Llançà-Pont-du-Casse: dos estels volant paral·lels cap a un destí, una idea, un fi. En un equilibri eteri, alliberats de gravetat, podem intuir que no hi ha guanyador. Volen, s'avancen, si cal s'esperen. Potser juguen. Són bons germans, companys d'un repte que es diu futur. És segur, una vocació europea. En tot cas, i com deia Mn. Josep Benet, tot és secundari, menys haver-nos trobat.

1990-2000: L'AGERMANAMENT

16-11-1990:	Agermanament a Pont-du-Casse.
8/9-12-1990:	Agermanament a Llançà.
22/25-5-1991:	Visita de 3 classes de CE2 a Llançà.
19/21-6-1992:	Visita de Pont-du-Casse (Aniversari amb Talla).
24/25-10-1992:	Viatge a Llançà del personal municipal.
8/9-5-1993:	Viatge a Llançà de l'equip de futbol de veterans.
30/31-10-1993:	Visita d'un grup de llançanencs a Pont-du-Casse.
12/13-2-1994:	Participació de Pont-du-Casse al carnaval de Llançà.
19/20-11-1994:	Visita a Pont-du-Casse (inauguració del Centre Cultural).
19/21-5-1995:	Visita d'una delegació de Llançà a Pont-du-Casse (15è. Aniversari de l'agermanament amb Talla).
23/24-11-1996:	Recepció d'una delegació a Llançà.
14/15-5-1997:	Viatge a Llançà.
12/14-12-1997:	Viatge a Pont-du-Casse (Setmana occitanocatalana).
30-5/1-6-1998:	Viatge a Llançà.
28/29-11-1998:	Delegació de Llançà a Pont-du-Casse.
24/25-4-1999:	Viatge a Llançà.
3/4-6-2000:	<i>Rencontre de l'Amitié</i> a Pont-du-Casse (delegacions de Llançà, Talla i Tenbury Wells).

Inauguració del Centre Cultural de Pont-du-Casse, el 1994, amb les delegacions de Talla i Llançà.

L'EUROPA SOLIDÀRIA

FRANCIS TORTUL

En aquest canvi de segle, ens sembla oportú fer història dels grans esdeveniments que ens han marcat. Entre ells, els més vells tenen en el record la terrible guerra de 1914-1918, que va representar 1.357.800 morts per a França (amb un total de 8.574.831); i la de 1939-1945, que féu entre 40 i 52 milions de morts, amb 7 milions d'exiliats a Alemanya (per a França, 535.000; dels quals 200.000 soldats, 180.000 exiliats, la resta civils).

Un gran esdeveniment, també, la construcció europea (Tractat de Roma, el 25 de març de 1957), que ha acabat amb aquests conflictes fratricides. Amb tot això, hom s'adona que la Unió Europea ha permès a aquests pobles el seu apropament i els intercanvis, i evitar els conflictes.

Aquestes són les raons essencials que ens van portar a iniciar relacions amb tres municipis europeus: Talla, a Itàlia (18 de setembre de 1982); Tenbury Wells, a Anglaterra (6 d'abril de 1985); i Llançà, a Catalunya (9 de desembre de 1990). Unes relacions que es tradueixen en intercanvis amistosos i jo diria que també convencionals. És el que anomenem l'Europa dels Pobles.

Els contactes culturals ens han permès conèixer millor les formes de vida, les tradicions, els costums, l'educació, els individus i les mentalitats. En el nivell econòmic, hem pogut apreciar les maneres d'innovar, de produir, a través dels oficis i les noves tecnologies; i, en el vessant de l'agricultura, les seves especificitats i l'obertura de les exportacions cap a la Comunitat Europea.

El turisme ha resultat especialment destacat en les relacions amb Itàlia i les seves restes històriques (Roma, Siena, Florència), una gran cultura artística; Anglaterra i les seves ciutats universitàries (Londres, Oxford, Cambridge); i, en fi, Catalunya i la seva capital històrica, Barcelona; Llançà, a la Costa Brava a 20 quilòmetres de Figueres, cèlebre pel museu de Salvador Dalí; Roses i Cadaqués, amb el seu litoral vorejat de cales i els seus bonics ports de pesca. En l'aspecte esportiu, Anglaterra amb el rugbi i Espanya amb el bàsquet i el futbol; Itàlia amb els esports mecànics i el futbol.

Els nostres joves s'han interessat molt per la llengua anglesa i, entre ells, alguns han estat acollits per famílies, a través d'intercanvis escolars, per al seu perfeccionament idiomàtic, i encara conserven avui el record que mai s'esborrarà de la seva memòria. Després d'alguns anys, s'han creat lligams profunds entre les famílies d'aquestes quatre viles i això desitgem perpetuar-ho.

Pel que fa a l'agermanament amb Llançà, hem de felicitar-nos per la simpatia i l'apropament mutu entre les dues comunitats, els seus càrrecs polítics i les seves associacions. Desitgem vivament avui que el Consell dels Municipis i Regions d'Europa, creat el 1951 per uns quants alcaldes europeus, ens permeti beneficiar-nos d'ajuts econòmics més importants per tal de portar a cap totes les accions possibles a favor dels nostres agermanaments.

(Traduït del francès)

L'ASSOCIACIÓ D'AGERMANAMENT AMB PONT-DU-CASSE

AMOR JOFRE

DOSSIER

Des del desembre de 1990, quan es va fer oficial l'agermanament Llançà-Pont-du-Casse per mediació dels dos ajuntaments, s'ha aconseguit formar una Associació de gairebé 200 socis.

Tot va començar quan, a la primavera de 1993, unes quantes famílies de Llançà van estar d'acord a rebre unes famílies de Pont du Casse. En ser els nostres visitants un grup força nombrós, alguns varen haver d'allotjar-se a l'hotel.

La trobada va ser un èxit. La relació amb les famílies va ser tan positiva que tothom manté encara una gran amistat i actualment són moltes les famílies que acullen els seus *germans* amb tota la il·lusió per tornar-se a veure.

El desembre del mateix any es va formar la que anomenem Associació d'Agermanament Llançà, amb la finalitat de fomentar la nostra cultura, respectant les nostres llengües, els costums i les idees i mantenint un perfecte acord entre municipis.

Desitjariem que aquests esforços anessin encaminats cap al jovent, ja que el futur d'aquesta relació depèn exclusivament de la seva voluntat per seguir

el camí que hem assolit fins ara. Són ells que hauran d'agafar les regnes per continuar dirigint aquestes relacions. Són ells que tindran el compromís de demostrar que el món vol caminar cap a una solidaritat universal. El nostre país, petit en territori però amb un gran esperit europeu, vol obrir un diàleg per fer-se sentir i per fer entendre a tothom que la nostra cultura i la nostra llengua és una riquesa comuna. Aquesta torxa, que nosaltres portem amb fermesa, el jovent se n'haurà de responsabilitzar i estem segurs que ho farà amb la convicció que els enfrontaments i les imposicions són coses del passat.

L'agermanament dels pobles, tal com ha cultivat Llançà amb Pont-du-Casse, és el millor sistema perquè les guerres es converteixin en un trist record de la història del món i que nosaltres no volem que mai més es tornin a repetir. És una tasca pacífica per aconseguir la convivència.

És per això que convidem totes les persones a acompanyar-nos en aquesta tasca i així poder gaudir d'aquest intercanvi cultural, o social, d'amistat i d'afecte.

La jornada de l'Amitié,
a Pont-du-Casse,
el juny del 2000.

Marta Pumareda

ASSOCIACIÓ CAP DE CREUS-CAP SANT VICENÇ: ELS PRIMERS ANYS

JOSEP M. SALVATELLA

No em pertocaria a mi parlar d'aquesta associació transfronterera, en la seva evolució al llarg dels anys, ara que ha arribat a l'edat púber dels quinze. Sí que puc fer-ho, però, referint-me al període 1985-1987, que vaig viure en primera línia de foc.

De fet, comptat i debatut, d'aquella aventura romàntica, el més important fou l'esperit. Aquell sentit de franca germanor, de redescoberta de vincles a banda i banda de la frontera, lligams encara vius però soterrats, aquella il·lusionada fe en un comú futur europeu que s'albirava, que es pressentia, en l'aire d'aquestes cales de la Mar d'Amunt i la Costa Vermella.

La idea va posar-la sobre la taula Jean Martí, llavors batlle de Cervera, un home vitalista, un pèl arrauxat, ple d'entusiasme. Ell va parlar-ne amb tots i cada un dels altres alcaldes. Després d'algunes sessions prèvies, l'Associació Cap de Creus-Cap Sant Vicenç es va constituir solemnement el 8 de novembre de 1985, a la *mairie* de Portvendres, on vaig ser elegit per assumir-ne la presidència.

Els dos primers anys, motiu d'aquest comentari, varen ser prou positius, em sembla, i fruitaren en nombroses accions que van refermar la unió entre els vuit pobles fundadors, de nord a sud: Cotlliure, Portvendres, Banyuls, Cervera, Portbou, Colera, Llançà i el Port de la Selva. Més tard, a mitjan del 1987, s'incorporà Cadaqués. Es van organitzar, en aquest període, actes esportius diversos, entre els quals destaca –una altra idea de Jean Martí– la recuperació de les antigues regates de llaguts del país, competicions itinerants d'estiu que van despertar un notable interès entre la població de la zona. La primera edició, el 1987, amb onze equips i sis regates, la va guanyar el Club Nàutic Llançà.

També es va fer una cursa ciclista amateur, Llançà-Perpinyà. En un altre vessant, cal destacar els intercanvis escolars, amb alumnes dels vuit pobles associats, que visitaren els monestirs de Serrabona i Sant Pere de Rodes, centres d'un treball sobre el romànic. La I Mostra d'art, amb pintors i escultors d'una i altra banda, que recorregué totes les poblacions. Les festes del Carnaval, amb actes conjunts a Cervera i Portbou. El Dia de l'arbre, a Sant Pere de Rodes, en col·laboració amb la Generalitat i amb l'assistència de diversos polítics, encapçalats per Miquel Roca. El I Concurs d'articles periodístics, que guanyaren els figuerencs Alfons Romero i Jordi Pla amb el treball: *L'Empordà i la Marenda: història d'un retrobament a cavall d'un tren*. I, és clar, les trobades populars –dues per any, una a cada banda–, la primera a Banyuls. Recordo amb especial emoció la segona, que tingué lloc a Llançà, amb la plaça Major a vessar de gent i l'Arbre de la Llibertat al mig, presidencial.

No puc oblidar, i tant!, les reunions itinerants dels membres de la Junta, alcaldes i regidors, amb aquells sopars després de la feina, arran tard, a l'hora francesa –una sèpia amb trompetes de la mort, a Cervera, de grat record–, que acabaven inexorablement amb les anècdotes facecioses i els acudits de l'amic Martí –“Si un polític diu que sí, és que potser sí; si diu que potser sí, és que no; si diu que no, no és un polític...”– i les cançons de Jean Güello, el bon jan *Jeanot* –de *Muntanyes del Canigó* a *Les feuilles mortes, voilà!*–, tan celebrades per tothom. Temps després, en vaig publicar un escrit, sobre tot això. Es titulava: *Algunes vegades oblidàvem la frontera...*

Records, com tots, aigua passada. És evident que en aquells anys vam bastir, entre uns i

altres, un gran somni, amb una certa ingenuïtat potser, però amb ferma voluntat. És possible, com alguns van dir després, que les activitats endegades fossin massa centrades en aspectes culturals, esportius, festius o folklòrics, és possible. Els que ho criticaren, durant aquests anys, no van fer res. Ara, escolteu, aquella il·lusió, aquell escalf humà, aquell fer engresca-

dor, aquell determini de caminar junts, no l'he trobat pas gaires vegades després, al llarg de la vida.

Ho deia ja, en la seva nadala, J.V. Foix: "Els de Banyuls i els de Portvendres/ entren amb llanes de mars tendres/ i un raig de mots de bon copsar/ pels qui, entre vents, saben comprendre's..."

S. Sánchez

Vicenç Pumarèda

Regata de llaguts catalans, a Portvendres. A baix, la II Trobada de l'Associació, a la plaça Major de Llança (1986).

EL CONSORCI ALBERA VIVA

SEBASTIÀ DELCLÓS

Recordem breument que tot primer el COMECON (Comunitat Econòmica pel Carbó i l'Acer) –després, el Mercat Comú i ara l'Europa Unida– tenia com a funció prioritària delimitar els estralls bèl·lics que varen destrossar, durant la primera meitat del s. XX, bona part d'Europa. El que bàsicament es pretén des de Brussel·les és anar creant una consciència europea per evitar, precisament, l'esclat de conflictes bèl·lics com darrerament hem pogut veure als Balcans.

La desaparició dels aranzels duaners, la lliure circulació de mercaderies, persones i capitals, pretén també evitar conflictes força més greus, com si es pot o no pescar al Marroc o si es fabriquen cotxes aquí i les decisions es prenen allà... És amb una visió global i històrica que hem d'entendre el perquè d'una Europa Unida. Així doncs, l'Albera Viva és immersa dins aquest gran context de la construcció europea.

Un fet que ha passat relativament desapercbut, però que tindrà a mitjà o llarg termini una importància inqüestionable, va ésser la desaparició de les fronteres, l'1 de gener de 1993. Una frase feliç recorda que "les fronteres són les cicatrius d'Europa" i per guarir-les el legislador europeu va instaurar un tipus d'ajuts amb unes connotacions específiques importants. No es tracta que els nostres representants elegits pel poble es posin d'acord, sinó que es tracta que la gent, els que voten, vagin sentint la desaparició de les fronteres.

Amb tal fi, es varen promoure uns ajuts econòmics i realitzacions transfrontereres, però el que és important és que per poder-hi accedir cal un *partenaire* a l'altra banda de la frontera, que estigui d'acord amb aquesta activitat. Així, el que també va fer el legislador europeu fou promoure unes entitats transfrontereres en les quals pogués participar tothom: les institucions polítiques, els ajuntaments, les diputacions i centres excursionistes, clubs esportius, entitats culturals, agrupacions professionals i les persones físiques.

L'Albera Viva és un consorci, ja que l'actual Llei d'associacions únicament permet a la figura del consorci participar en una mateixa entitat els ens polítics, les associacions cíviques i les persones individuals. A més, per poder assolir els ajuts europeus, una possibilitat és fer-ho per mitjà d'entitats d'aquest estil, i en aquest sentit, l'Albera Viva compleix perfectament aquesta funció.

Aquest consorci es va fundar el 1992, i actualment el formen vint-i-cinc ajuntaments: Albanyà, Maçanet de Cabrenys, Darnius, la Vajol, Agullana, la Jonquera, Cantallops, Capmany, Sant Climent Sescebes, Espolla, Rabós, Vilamaniscle, Garriguella, Vilajuïga, Pau, Palau-saverdera, Roses, Cadaqués, el Port de la Selva, la Selva de Mar, Llançà, Colera, Portbou, Mollet i Peralada, més de quinze entitats cíviques i prop de mig centenar de persones a títol individual.

Es nodreix, a part de les subvencions, amb les quotes. Amb aquests mitjans s'organitza alternativament una fira i una festa a un i altre costat de la frontera. L'any 1992 es va fer la fira a Morellàs, el 1993 a Llançà, el 1994 a Argelers, el 1995 a Capmany, el 1996 a la Roca de l'Albera, el 1997 a la Jonquera, el 1998 a Sant Andreu i el 1999 a Vilamaniscle. La festa, el 1994 es va celebrar a Sant Quirze de Colera, el 1996 al naixement de la Muga, el 1998 als Banys de la Mercè (la Jonquera) i el 2000, un altre cop a Sant Quirze de Colera. Com pot suposar-se, es tracta de dos actes molt participatius i engrescadors. Volem remarcar que, arran de l'organització d'aquestes fires, se n'han organitzat, de

moment, dues enguany: la V edició de la Fira de l'Oli i l'Olivera, a Espolla, i la V edició de la Fira del Vi a Capmany. També es va decidir fer una promoció conjunta de l'espai comú a ambdues vessants, per tal de millorar-ne el coneixement i promocionar-lo des d'un punt de vista cultural i d'un turisme mínimament alternatiu o complementari al turisme de sol i platja. Es va fer tasca de recollida d'informació de tot tipus, per conèixer, catalogar i inventariar el patrimoni natural i històric de la zona costanera i interior compresa a l'Albera Viva. A partir d'aquest coneixement es varen articular uns itineraris, més de quaranta, amb l'objectiu d'anar redescobrint el que s'amaga a les carenes, faldes i valls de la nostra geografia, ja que la riquesa de la nostra natura és molt important: des dels penya-segats a les fagedes de l'Albera i la Muga, i de les tortugues de Sant Quirze de Colera fins a la vaca de l'Albera. Tot un ventall de diferents elements naturals clapegen la nostra geografia.

A nivell històric, no cal repetir-ho: dels monuments megalítics de fa més de 5000 anys (més de 125 dòlmens i menhirs, a més d'un poblat únic a Catalunya i gran quantitat d'inscultures) passant per les restes romanes, medievals (més de 60 esglésies, més de 20 castells) fins arribar a l'època actual, de la mà de Dalí a Cadaqués o dels impressionistes a Cotlliure, per fer-ne només cinc cèntims.

Tota aquesta informació ha estat aplegada en més de seixanta tríptics, que han estat facilitats a les oficines d'informació i als ajuntaments. Subratllem la publicació (juny 2000) del llibre bilingüe (català-francès) *Guia excursionista transfronterera de l'Albera*, que té la particularitat de ser la primera guia d'aquesta classe d'Europa, ja que inclou les dues vessants d'una serralada que pertany a dos països diferents. Aquesta guia consta de més de 50 itineraris, així com una introducció, tant històrica com geogràfica, de l'Albera.

L'èxit de la guia ha estat tan gran que, transcorregut menys de mig any després de la seva publicació, ja podeu trobar a les botigues la seva segona edició. En aquest context, cal també citar el colossal llibre, també bilingüe, escrit a la vessant nord per Jean-Pierre Lacombe i Joan Tocabens, que, amb el títol *L'Albera, 2000 anys d'història i més*, aplega tot el coneixement històric d'aquesta zona fins a les acaballes del segle XIX.

I aquí no s'acaba tot, a l'hora de remarcar el que tenim a casa nostra. S'han col·locat més de cinquanta cartells d'informació cultural en sis idiomes, al costat dels monuments, on s'expliquen els seus trets fonamentals. Aquesta informació cal complementar-la amb un plànol específic de cada subcomarca.

També s'està treballant a nivell de col·locar un llistat de monuments a l'entrada de cada poble. Pensem que a l'estiu d'enguany poden ser posats, l'objectiu és difondre el patrimoni natural i cultural de cada municipi. Finalment, recordar que cada diumenge de mes, d'octubre a abril, per setè any consecutiu, es fa una passejada transfronterera, així com una diada de treball i el "Maig megalític". Aquestes activitats són transfrontereres, possibilitant el coneixement i intercanvi de llengües i cultures, així com el descobriment d'un país increïble. Per acabar, enguany amb la V edició del Festival de música de l'Albera, es pretén agermanar, durant les nits d'agost i a cinc llocs diferents, la música amb el descobriment d'una església, d'un jardí o d'un castell.

I això és tot, des de l'Albera Viva pretenem que la pau i la concòrdia arrel·lin a la terra, mitjançant el coneixement, el diàleg i, també, la música.

EL XOVINISME EN LES RELACIONS INTERFRONTERERES

ANTONI GODOY I TOMÀS

Amb el pas dels anys –amb l'experiència, que en diuen– he anat aprenent a dir les coses pel seu nom, a expressar el que veritablement penso i deixar-me de romanços per allò de quedar bé. El temps m'ha ajudat a desconnectar-me de la política local, que en certs períodes de la meua vida havia practicat, fins a l'extrem d'esborrar-me també qualsevol empremta de polític en el sentit més ampli del mot, però sobretot en el sentit de dir el que veritablement penso en els supòsits que hagi d'expressar la meua opinió, o pugui fer-ho. Llàstima que hi ha cops que no te la demanen.

En conèixer el tema del monogràfic d'aquesta edició de *Farella*, en el que se'm va convidar a participar i en el qual havíem d'aprofundir sobre *Llançà a Europa*, vaig veure ben clar quina podia ser la meua aportació: constatar que les relacions entre catalans i francesos, per posar el cas, tan sols eren possibles mercès al coneixement de la llengua francesa per part dels catalans. I el mateix passa entre castellans i francesos, entre italians i francesos, entre portuguesos i francesos, entre anglesos i francesos. Tots parlem en francès!

Recordeu, sinó, els que hi éreu, la darre-
ra trobada a Pont-du-Casse a quatre bandes. Italians, anglesos, catalans i francesos, òbviament, tots entenent-nos en francès. És clar

que em podeu dir que estàvem a França; tanmateix és veritat, però quan vénen cap a casa no parlen pas en català. Això seria el veritable intercanvi, el veritable agermanament, la veritable convivència. Ara per ara, l'intercanvi, l'agermanament, la convivència, només es fa en un sol sentit (excepte honroses excepcions). I això no és equitatiu. I aquest fenomen no passa pas només a Pont-du-Casse. Passa, per posar un altre exemple, en el meu món professional. Reunió a Marsella entre francesos, italians i catalans; idioma de la reunió: francès. Reunió a Girona entre els mateixos; idioma de la reunió: francès. Reunió a Torí amb idèntics components; idioma de la trobada: francès. No calen més comentaris en aquest sentit.

Un altre problema afegit a aquestes relacions és el concepte dels estrangers –francesos sobretot– que els domina, que a Catalunya es parla el castellà. Mireu que n'és de difícil fer-los entendre que tenim un idioma propi i que si volen fer un apropament en aquest sentit seria pla més profitós que el fessin en català!

Deixeu-me fer palès el meu desig que aquest nou segle que hem començat –no sé si posar-me com a fita el mil·lenni– sigui el de la consolidació de la nostra llengua i que serveixi –entre altres coses– per a les nostres relacions internacionals.

DE LLANÇÀ A EUROPA: FRANÇA I PORTUGAL

ESTHER DABAU I MINISTRAL

En demanar-me sobre la meua experiència personal de les relacions entre Llançà i Europa, de seguida se m'acudeixen moltíssimes raons per les quals penso que he viscut en una vila privilegiada: els llançanencs sempre hem tingut lligams molt forts amb Europa, fet donat fonamentalment pel turisme.

Pels meus estudis de Traducció i Interpretació, he tingut la gran sort de poder conèixer en profunditat, a més de la llengua, la cultura i la manera de fer i de ser de França i de Portugal.

La meua estada a França fou gràcies a una beca atorgada per la Unió Europea, d'un curs escolar, i que fomenta l'intercanvi entre estudiants de diferents països de la Unió Europea. El meu contacte amb Portugal fou de més curta durada, d'un mes, també becat pel Ministeri de Cultura portuguès, així com les estades que, darrerament, ja per motius professionals, he hagut de fer a aquest país de forma esporàdica. Tanmateix, crec que aquestes estades, més o menys curtes, ja aporten una impressió força bona de com són la gent d'ambdós països.

Si parlem de **gastronomia**, tant França com Portugal no s'allunyen massa de la nostra. Pel que fa a França cal distingir la gastronomia del nord de la del sud, que és una cuina amb ingredients propis de la cuina mediterrània. He de dir que durant la meua estada a França potser no vaig gaudir tant de la gastronomia francesa, de conegut prestigi, com ho hagués pogut fer ara, ja que era més jove, em cuinava a la residència i la "cuina de l'estudiant" és internacional i no massa sofisticada: francesos, alemanys, italians, catalans... que vivíem allà ens alimentàvem sobretot a base de pasta i cuina ràpida. Això sí, el formatge després de menjar fou un hàbit molt saludable i típic de les cases franceses, que tots nosaltres vàrem adquirir.

A França tenen el bon costum del que ells anomenen *se mettre à table* i que mostra la importància que ells, com nosaltres, donen al fet d'asseure's a taula al migdia i fer un bon àpat, cosa que es diferencia d'alguns països, com ara Anglaterra, en què el menjar fort és per esmorzar i es limiten a un sandvitx ràpid al migdia. Aquest costum d'aturar-ho tot per dinar sense presses i, en festes i ocasions especials, allargar el dinar fins a ben entrada la tarda fa que sigui una reunió social típicament dels països del sud d'Europa, també el té Portugal.

A Portugal, ja vaig començar a anar-hi mentre estudiava i després per motius de feina. Ja era més gran i m'havia tornat més *gourmet* que no pas durant els meus anys d'estudiant. Allà, hi vaig poder descobrir les cent maneres que diu la tradició que hi ha de cuinar el bacallà, plat típic, així com el *vinho verde* i el vi de Porto, que són coneguts arreu del món. La cuina portuguesa, pel clima d'aquell país, té la mateixa varietat que nosaltres quant a la fruita, la verdura, etc...

Referent a la gastronomia, el que sempre m'ha sobtat és la diferència dels nostres horaris de menjar, molt diferents de la resta de països que he conegut. Fins i tot a Portugal, Itàlia o al sud de França, països amb un clima similar al nostre, mengen i sopen molt més aviat.

Quant al **paisatge**, si bé vaig estar al bell mig de França, a la regió muntanyenca i volcànica d'Auvergne, cal distingir el paisatge del nord del paisatge del sud, i encara més de l'illa de Còrsega. El **clima** a Clermont-Ferrand és fred, d'alta muntanya, i és normal veure la ciutat i els voltants nevats cada hivern. Els volcans i els nombrosos castells que hi ha a la regió fan de l'Auvergne un paisatge totalment diferent del que pot tenir el nord de França, l'est amb els Alps o bé la Costa Brava i Còrsega, amb paisatge i clima pròpiament mediterranis.

A Portugal, tal com passa a Espanya i a França, no tenen res a veure el paisatge i clima del nord amb el del sud. El nord és verd i muntanyós i el sud, més càlid i sec. Al nord, Porto i els seus voltants tenen un clima més humit i fred. Lisboa, al sud, és en canvi una ciutat amb el cel clar, amb influència àrab, amb una calor horrorosa a l'estiu però, sortosament, envoltada de platges. Això sí, Portugal és un país amb platges del nord fins al sud, però banyades per l'oceà Atlàntic i, per tant, amb una aigua brava i gelada... cosa que la diferencia totalment de la nostra costa i de les platges mediterrànies, d'aigua més càlida i tranquil·la. El mar, des del nord fins al sud, ha marcat el poble portuguès i això ho reflecteix molt bé l'art i la literatura d'aquell país.

Sobre el **caràcter de la gent**, per la meua experiència, podria dir que també són diferents els habitants del nord dels del sud, si bé considero que és un tema sobre el que no es pot generalitzar massa. Al

nord de França, la gent és potser més reservada, a diferència del sud, i encara molt més a l'illa de Còrsega, on durant unes vacances d'estiu vaig trobar-me *com a casa*: la gent al carrer, a l'estiu, "prenent la fresca" i xerrant amb els veïns (costum molt mediterrani), cosa que no vaig trobar a Clermont-Ferrand ni al nord de França. I és que el clima, i molta gent coincidirà en això, crec que influeix molt en la manera de ser de les persones.

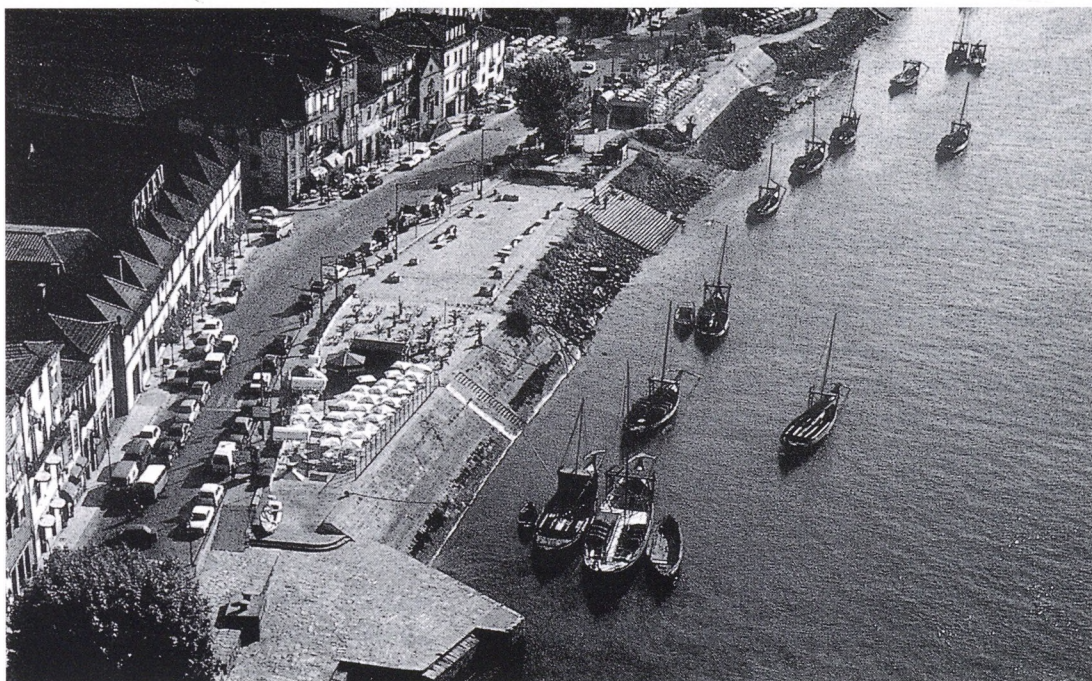
En el cas de Portugal, la gent té el caràcter que tenim, més o menys accentuat, els llatins. Les tradicions d'aquest poble, malauradament força desconegudes per nosaltres, són molt semblants a les nostres. El caràcter dels portuguesos, però, no és aparentment tan obert com podríem pensar: si no se'ls coneix bé, són també reservats. És curiós, i ben cert, tal com explicaven alguns professors que vaig tenir, com els portuguesos estaven marcats per la *saudade*, que seria una mena de malenconia pròpia de la cultura portuguesa. Tradicionalment, a causa de la seva situació geogràfica d'esquenes a Espanya, la gran rival al llarg de la història, els portuguesos van mirar sempre cara al mar, i han estat i són grans viatgers. Hi ha portuguesos arreu del món i això els fa tenir aquesta *saudade* que reflecteixen molt bé els *fados*, música típica portuguesa. Primer foren els grans viatgers que anaren a Amèrica i arribaren fins a l'Extrem Orient i, darrerament, com els espanyols, van veure's forçats a emigrar a diferents països europeus per trobar feina. Això ha fet també que sigui un poble molt ric culturalment i hereu de la influència de molts pobles i cultures.

Pel que fa a la **manera de treballar**, a França no hi he treballat mai i només podria parlar de la meva

etapa d'estudiant. En aquest sentit, no vaig trobar massa diferències entre un i altre països: aleshores, la metodologia i els hàbits dels estudiants i dels professors no puc dir que m'haguessin sobtat de forma especial. El que sí ho diferenciava, tal com passa també a Portugal, era el tractament de "vostè" que es fa entre els professors i els alumnes. Aquí, tret d'excepcions, el tracte entre professors i alumnes és potser més proper, salvant sempre les distàncies, és clar.

Els portuguesos, allà on han anat, sempre s'han caracteritzat per ser un poble profundament treballador. A aquest país, hi he hagut d'anar molt sovint per motius professionals i la manera de treballar és molt semblant a la nostra. La prova: la gran quantitat de catalans que, diàriament, van a Portugal per fer negocis, tant a Lisboa com a la zona de Porto, la ciutat "rival" i zona industrial per excel·lència.

Amb aquesta breu explicació de la meva experiència a dos països com són França, força coneguda pels llançanencs, i Portugal, ja més desconeguda per nosaltres per la distància geogràfica que ens separa, no pas per la distància en la manera de ser i de fer, m'agradaria fer sentir la mateixa sensació que jo vaig tenir-hi durant les meves estades: que els llançanencs ens podem sentir ben orgullosos d'anar per països com els citats perquè mai no ens sentirem estranys. Com a "llançanenca europea" que em considero, crec que la nostra vila és tolerant i oberta a qualsevol altre país europeu. Només trobem l'inconvenient de l'idioma, però som capaços d'adaptar-nos ràpidament a la resta de cultures i pobles, i això és una base molt important de l'uropeisme.

Vila Nova de Gaia, davant de Porto, vora el Douro: país de bon vi.

MEMÒRIES DE GRAN BRETANYA

MONTSE TARDIU I SALA

Vaig trobar a faltar el mar i el menjar de la mare, la mar i la cuina mediterrània. Ja farà divuit anys que vaig conviure amb la quotidianitat britànica d'una família treballadora, amb cinc fills, que vivia als afores de Birgmingham.

El pitjor de tot? El menjar. Tot de gelatines i mantegues pertot. Ah! I no es descuidaven cap dia de donar gràcies a Déu abans de prendre els àpats. Jo no sé si és un costum arrelat a la majoria de famílies angleses, però aquella, Testimonis de Jehovà, ho feien fins i tot a l'aire lliure, al càmping.

Una altra de les primeres coses que em va sobtar de la família Hughes, va ser que es fabriquessin la seva pròpia cervesa, l'*ale*, la qual només em van deixar tastar el dia de la meva arribada, ja que jo era menor d'edat.

Referent al tema de l'alcohol, recordo una tarda a Birgmingham capital —una ciutat, per cert, que no vaig trobar massa atractiva visualment (plena de *punkies*, això sí que era vistós i llampant)— en la qual vam intentar entrar en un típic pub anglès i que, després de dialogar i pactar l'entrada, ens van deixar passar, als meus companys d'estudis i a mi, sota la condició de no prendre cap beguda alcohòlica. Per cert que, a banda de les meves amigues angleses, es van afegir al grup un parell de nois catalans que acabàvem de conèixer casualment.

Catalans a la Gran Bretanya

Va ser xocant. Estàvem en una botiga comprant suc de fruites quan, darrere nostre, vam sentir parau-les expressades en català i a mi, després de dies parlant en anglès, se'm va remoure quelcom a les entranyes que em va emocionar. Aquells joves, catalans, precisament catalans, van ser acollits amb els braços oberts per la meva companya catalana (ella de parla castellana) i jo. Va ser una tarda de respir lingüístic, de parlar la llengua pensant, la materna.

A banda del paisatge, tan diferent al de Llançà, de persones n'hi vaig trobar de tots colors: simpàti-

ques, antipàtiques, sociables, insociables, confiades, desconfiades, flemàtiques o nervioses... com a tot arreu.

Sí que va fer honor a la fama que té la disciplina escolar i la puntualitat anglesa. A l'institut on vaig estar, el control sobre els estudiants era incisiu i recordo amb admiració el gran pati arbrat de què disposàvem. Més que pati era un gran camp d'espessa gespa, ideal per jugar a esports com el beisbol, força arrelat entre aquell jovent.

Em va sobtar, també, el fet que els diaris fossin adquirits pels ciutadans de dintre d'uns receptacles sense cap mena de mesura antivandàlica, ni candau antirobatori. Allà, tothom posava els diners sense endur-se'n cap de franc.

Sens dubte, l'aigua marca els paisatges de la Terra; i així com a Llançà i a les poblacions mediterrànies, la flora s'ha d'adequar a l'alternança de mesos de sequera i temps d'abundants pluges, allà els amples parcs farcits de gespa denotaven la constància de la pluja. Londres també n'és un clar exemple. Només hi vaig passar de camí cap a Birmingham, en autocar, i ho recordo molt verd, una ciutat molt llarga i ampla.

Petó a la boca

Durant uns pocs dies, la família Hughes va haver d'assistir a un congrés religiós i em van donar a escollir entre assistir-hi o anar a casa d'uns amics seus. Tant per tant, vaig triar de conèixer altres persones i paisatges que estar enclaustrada escoltant missa dels Testimonis de Jehovà. Crec que vaig tornar a Birmingham capital. A casa, això sí, d'un matrimoni que no tenia fills, dues excel·lents persones!

En aquella casa, em va passar un cas que em sembla que no he explicat mai a ningú, per vergonya, però que és una altra anècdota que pot ser divertida. Aquella parella vivia amb la mare d'un d'ells. No sé de quin país o de quina religió era, però quan marxaven de casa, a l'àvia —diria jo que octogenària— li

País de Gal·les és terra de castells: Harlech Castle, a Cadw.

feien un petó als llavis per acomiadar-se. Un mal dia, anàvem a sortir els tres i jo em vaig posar a la cua: primer li féu un petó l'home, després la dona i jo... què havia de fer jo? Com que sempre m'havien dit allò de "Allá donde fueres haz lo que vieres", doncs també li vaig clavar un petó als llavis a l'àvia, no sense sentir una mica de fàstic i de desconcert i també diria que sota la sorpresa d'aquell matrimoni tan agradable i divertit.

De vacances escolars, la família acollidora, la Hughes, em va convidar a Gal·les. A un càmping també molt gran, verge i del qual recordo l'oceà Atlàntic, tan diferent al Mediterrani. De color verd grisós, fred, ple de penya-segats més alts i pronunciats que els del cap de Creus. Les platges, molt rocoses i de poca sorra, eren plenes de petxines, les quals donaven nom al càmping *Shell Island*.

Quant a l'idioma, tenint en compte que tenia quinze anys i els estudis de primer de Batxillerat i d'algunes enciclopèdies infantils d'anglès, va ser tot

un xoc. Van haver de passar uns dies perquè m'adeqüés a la parla local i em llancés a parlar-lo. Es dona el cas, cosa que em va sorprendre molt, que la varietat dialectal entre una població i una altra és molt rica, tant, que les persones tenien feines a entendre's en una distància de només deu o vint quilòmetres. Al suburbi on vaig residir parlaven amb un accent molt obert, tipus *xava*, mentre que a la capital el tenien més neutre, tipus gironí.

El més divertit de tot va ser una visita a un parc temàtic —era l'any 1983— en el qual vaig tenir la primera experiència amb una atracció idèntica al *Dragon Khan* de Port Aventura, i amb el cinema tridimensional, com el de l'*Imax* barceloní.

Suposo que si tornés veuria les coses d'una altra manera: no tindria tanta vergonya d'enraonar la seva llengua, us podria explicar més coses sobre la vida laboral i social, i no crec que li hagués fet un petó als llavis a aquella senyora gran, per encantadora que fos.

SUÈCIA EN EL COR

ESTHER SÁNCHEZ I GARRIGA

Esther Strand, aquests van ser el meu nom i cognom durant els vuit anys que vaig viure a Suècia. Va resultar-me bastant insòlit que fos tan fàcil canviar el cognom.

Ens trobàvem, el meu marit i jo, a les oficines del Registre Civil a Estocolm per presentar els papers de matrimoni quan l'oficinista m'ho va preguntar. Estrany, no? Vaig decidir-me en qüestió de segons. Ho vaig trobar senzillament... romàntic.

Al llarg d'aquests vuit anys comprovaria que les situacions que jo considerava insòlites anirien alimentant les meves vivències i donant una altra gamma de colors al prisma que jo utilitzava per mirar el món.

Suècia és un país d'una extensió molt similar a Espanya, si bé lleugerament inferior, però amb una cinquena part dels nostres habitants. D'aquests 8,5 milions la majoria es troben concentrats a tres grans ciutats: Stockholm (Estocolm), Malmö i Göteborg.

La meitat nord del país està pràcticament deserta i és allí on el clima és més dur i on trobem la minoria *samerna* (lapons).

La paraula que jo utilitzaria per descriure el paisatge és uniformitat. Muntanyes velles, molt gastades i arrodonides, de poca altura. És en elles on es pot apreciar l'empremta de la darrera glaciació. És a dir, la fricció que els blocs de gel han deixat quan va produir-se el desglaç. Les muntanyes són més abundants en la frontera amb Noruega. A la resta del país, hi domina la plana amb nombrosos rius que creuen el país transversalment, especialment per la meitat nord, i infinitat de llacs de totes les mides.

El resultat de tants rius i llacs juntament amb la neu de les muntanyes és sens dubte la gran quantitat d'aigua. I producte de tanta aigua la gran diversitat d'espècies d'insectes. Aquests nombrosos bassals d'aigua dolça donen protecció a les larves d'insectes sota la capa de gel durant els mesos d'hivern. Quan arriba la primavera-estiu la larva es transforma en adult i el nord de Suècia amb els sis mesos de claror queda infestat de mosquits.

Amb un caire anecdòtic m'agradaria explicar una experiència del meu marit, Peter, de nacionalitat sueca, que em comentava unes pràctiques que va realitzar durant el servei militar. Estava a la ciutat de Boden, al nord del país. El seu grup havia de vigilar, durant una setmana, un llac per tal de veure si els russos els envaiïen amb un submarí. Era l'estiu i anaven vestits amb tres i quatre mudes, el cap tapat deixant forats pels ulls. Només s'alimentaven de galetes. D'aquell llac no en va sortir cap submarí rus però sí infinitat de mosquits. Enemic més difícil de suportar.

Resulta difícil d'imaginar. Però el que no ho és tant, és la imatge de la formidable vista panoràmica que podem gaudir si pugem a St. Salvador. Veiem com els pobles van delimitant-se al voltant de les seves esglésies adoptant un caràcter d'independèn-

cia. Quan ens hi acostem, podem apreciar petites diferències entre ells que els donen personalitat i singularitat. Per no parlar de les diferències arquitectòniques de les cases que els formen. Això que per nosaltres és tan normal, que hi tenim la vista tan acostumada, és quelcom que poques vegades s'observa a Suècia.

Un dia parlant amb una amiga d'Iran, Mahsa, amb qui em queixava del fred, de la foscor de l'hivern, bé, les coses típiques, vaig sorprendre'm a mi mateixa sospirant pel meu Alt Empordà i per les runes del castell de Quermençó. Allò no venia al cas, però era quelcom que anava incoant-se en el meu subconscient i que va sortir a la llum. Hi havia quelcom en el paisatge suec que no acabava d'encaixar en els meus esquemes. Però vaig tardar en adonar-me'n. Finalment va venir-me al cap: on eren les runes dels castells, de les torres de vigilància, de les fortificacions?

Al sud de Suècia és on n'hi ha més, però daten normalment del segle XV i XVI. Quan els cristians anaren als països del nord per predicar les paraules d'un sol Déu es trobaren amb una gent que ho construïen tot amb fusta. És per aquest motiu que difícilment es troben restes. Però arrels culturals i històriques no en falten. Normalment les trobem camuflades pel paratge natural que les envolta. D'aquesta manera vaig tardar quatre mesos en descobrir el cementiri víking que es trobava a cinc minuts de casa meva a Jordbro (20 km al sud-est de Stockholm). Es va convertir en un dels meus llocs preferits.

El poble suec presenta una gran sensibilitat per la natura. Són extremadament respectuosos amb el medi ambient. Malgrat això, els governs cometien imprudències que acaben essent desastres ecològics. Aquest sentiment per la natura és quelcom que està impregnat en les seves arrels. Per exemple, en l'himne nacional hi ha una part del text on es descriu el paisatge suec, la bandera té el blau del cel i els raigs del Sol, els noms de molts pobles, la majoria dels cognoms... La capital és una de les ciutats-arxipèlags més gran del món. La presència dels ponts, vaixells destinats al transport urbà, vaixells restaurants, o bé teatres flotants és d'allò més comú. Stockholm limita per l'est amb un llac de gran extensió (Mälaren) i per l'oest amb la mar Bàltica. Mar que té un nivell molt baix de salabror. Moltes aus d'aigües dolces viuen perfectament adaptades a la mar Bàltica (Östersjön), fet que incrementa la dificultat de saber si estem veient el mar o el llac.

Parlar dels menjars és entrar en un altre tema apassionant. L'horari dels àpats és dinar entre 10.30-12.30 i sopar entre 16.30-18.30. Els caps de setmana sols es fa un àpat entre les 15.00-17.00, i per anar matant la gana, cafè i pastes. No és estrany que Suècia estigui en la llista dels cinc primers països amb més consumidors de cafè per càpita del món.

Els plats típics:

- Puré de patates amb mandonguilles.
- Sopa de cigrons amb pannkakor (semblant a creps).
- Pittipanna (restes que han sobrat de patates, carn, salsitxes; tallat a trossos i fregit).

- Jonssons freestelse: una mena de pastís de patates amb anxoves. I per beure normalment llet, aigua i cervesa de baix grau.

Dins les begudes, l'alcohol ha format part de la història del país des de mitjan del 1800. En aquella època, els amos de les mines, que eren curiosament els propietaris de les tavernes, pagaven als treballadors en el bar i quan sortien d'allà disposaven com a màxim de la meitat del sou.

La venda d'alcohol està regulada per l'Estat des de fa molt temps i té lloc en botigues especials, vigilades per guàrdies de seguretat. Cal tenir més de vint anys i presentar el carnet d'identitat. En cas de consumir en un restaurant, caldrà presentar el carnet i tenir divuit anys.

Malgrat aquesta llei, és freqüent o, millor dit, popular per als joves d'emborratxar-se. Joves de catorze i quinze anys convertint-se en alcohòlics de cap de setmana. La prohibició sembla que ho fa més atractiu. Però la desmesura en el beure afecta totes les generacions. Els impostos sobre l'alcohol i el tabac són dels més alts d'Europa; és clar que allà es paguen impostos alts per tot.

També val a dir que es gaudeixen de molts avantatges. Per exemple: tot el que està relacionat amb l'escola-institut és gratuït. Llibres, material escolar, quotes de menjador, professor de suport, casals, etc.

Els ajuts per a mares solteres. L'Estat els paga el lloguer del pis, els rebuts d'electricitat, l'alimentació i una assignació per roba i equipament divers. Aquestes mares tenen prioritat en aconseguir plaça en les guarderies. Per als alcohòlics, drogoadictes i persones que socialment es poden trobar marginades els faciliten allotjament, manutenció i medicació. Els immigrants en qualitat de refugiats polítics són provisionalment instal·lats en

centres d'acollida, per passar posteriorment als pisos totalment equipats.

Recordo els cinc primers mesos a Stockholm quan estudiava l'idioma suec amb d'altres immigrants. Asseguda entre una noia d'Iraq i una altra d'Eritrea, parlant amb elles amb un parell de dotzenes de paraules i una fantasia i expressió corporal.

Quan anava a comprar o viatjava amb transport públic sentia una gran inseguretat.

És com tornar a la infància i haver d'aprendre-ho tot de nou.

A mesura que anava dominant l'idioma vaig canviar certes actituds, com ara baixar el nivell de la ràdio o del televisor. Atrevir-me a anar en bicicleta i no tenir por de perdre'm i no poder expressar-me bé. Agafar el cotxe i anar al Centre, etc.

L'idioma és quelcom fascinant. De fet, conèixer una llengua és un factor que ajuda a l'adaptació. Quan vaig finalitzar el suec en el Batxillerat, vaig completar pedagogia a la Universitat i després va començar el gran repte. Es tractava de col·locar-me davant dels meus alumnes i explicar-los biologia en suec. Vaig alegrar-me que l'idioma no resultés cap problema. Ho trobaven exòtic. Tot un compliment. El problema es trobava en l'alçada de les cadires i de les taules. O potser en no haver crescut 30 cm més. Per sort jo ho vaig solucionar amb una caixa de fusta que desplaçava al llarg de la pissarra. El parlar exòtic, la caixa de fusta, la gran gesticulació de mans i braços juntament amb un humor diferent, va resultar tot un èxit. Personalment crec que el que els alumnes els agradava era la manera de fer. Segurament l'aire mediterrani, el caràcter llatí. Fins i tot m'atreviria a dir que em notaven una mica tocada per la tramuntana.

Podria estar parlant-ne dies sencers. I sóc conscient que molts temes queden pendants però cal posar-hi un punt i final. I per això m'agradaria acabar recordant molt afectuosament l'Associació *Quatre Barres* a Stockholm, integrada per un parell de centenars de catalans; i al llançanenc Sr. Guisset, que en pau descansi, a qui vaig tenir l'oportunitat de conèixer i compartir un sentiment d'estimació pel nostre poble, Llançà.

Sandhamn, localitat costanera en una illa prop d'Estocolm.

BREU ENQUESTA ALS ALUMNES DE CATALÀ BÀSIC

BEGOÑA PEÑA

1.- Quins canvis han experimentat de viure a la seva ciutat a viure a Llançà?

2.- Què els ha atret de Llançà? Què els ha fet venir cap aquí?

3.- Què suposa per a vostès tenir l'oportunitat d'aprendre el català?

Michel Seigneurin

Nacionalitat: francesa

Vivia a: Saint Cergues-Haute Savoie (França)

1. Des de fa 25 anys vaig comprar una casa i venia per les vacances i temps lliure. Des de 1995, sóc pensionista i visc a Llançà. Els dies són més agradables, per la seva situació geogràfica.

2. El que he dit abans, hi ha muntanya, mar i sol. Les platges i els paisatges són salvatges. És un poble no gaire gran i a l'hivern, molt agradable. Es pot caminar per les muntanyes durant tot l'any.

3. Adonar-me de la possibilitat de tenir contactes més fàcils amb la gent. Llegir els diaris, els llibres d'història comarcals, interessar-me per la vida antiga i actual de Catalunya.

Geneviève Seigneurin

Nacionalitat: francesa

Vivia a: Saint Cergues-Haute Savoie (França)

1. La manera de viure i els costums.

2. És un poble molt agradable, no gaire gran, amb mar, i les platges són petites i una mica salvatges. Hi ha sempre sol i a l'hivern no fa fred. Hi ha muntanya a prop per caminar dins la natura magnífica.

3. És normal aprendre la llengua catalana, perquè visc tot l'any aquí. Ens permet adaptar-nos millor al poble, comprendre la seva cultura i poder parlar amb tothom.

Marjorie Agoston

Nacionalitat: neozelandesa

Vivia a: París (França)

1. A París treballava, aquí no treballo. Allà passava molt temps al transport públic i aquí camino per tot arreu. Allà no veia molt el meu marit i aquí passem tot el temps junts. Allà els meus fills estaven a prop i els veiem sovint; aquí els veiem una o dues vegades a l'any. Allà vivia molt més ràpid que no pas aquí.

2. Passar el temps junt amb el meu marit. La possibilitat de tenir una vida molt simple, amb un mínim de possessions, en un petit espai i amb coses sense valor, és una qüestió de gust, un ideal. Tenir un sentit de llibertat, estar més disponible, viure de ple el temps present. La tranquil·litat, la possibilitat d'anar a poc a poc; les vistes del mar, del cel i de les muntanyes.

3. M'agraden molt els llançanencs. Són molt simpàtics, sincers, tenen temps per parlar-se. Vull parlar amb ells. Els meus veïns parlen català. Els sardanistes parlen català. Estudiar una altra llengua és molt interessant. Vull descobrir la literatura catalana, he començat amb les obres de Mercè Rodoreda. És una llengua sofisticada, rica i matisada. És un rept. Em dona molta satisfacció. És una activitat social.

René Mougenot

Nacionalitat: francesa

Vivia a: Chamberry - Savoie (França)

1. Viure amb tranquil·litat, més que no a la ciutat. No hi ha molts habitants.

2. El clima, la calma, la bellesa del paisatge. M'agrada la situació geogràfica, a prop de França.

3. Per tenir més contacte i comunicar-nos amb la gent de Llançà i de Catalunya.

El grup d'estudiants de català amb la seva professora, autora de l'enquesta.

Vicenç Pumarreda

Jacqueline Flety

Nacionalitat: francesa
Vivia a: París (França)

1. Més tranquil·litat. A París no treballava i no tenia responsabilitat; i aquí he treballat molt.
2. Als anys 61, el meu marit va comprar una vinya a prop del mar per construir un complex de vacances, perquè ens agradava l'acolliment de la gent tan simpàtica d'aquest poble i l'ambient de la plaça Major.
- 3- Ara visc en aquest poble i és normal aprendre el català per respectar l'altra gent.

Yvonne Montaner Devesa

Nacionalitat: francesa
Vivia a: Toulouse - Midi Pyrenées (França)

1. Separar-me dels meus costums, de la meua família i dels meus amics.
2. La gent és molt simpàtica. M'agrada la mar i els costums d'aquí, els quals tinc molt assimilats.
3. Estic molt agraïda. Els meus avantpassats són catalans i volia aprendre el català. Els catalans m'han rebut molt bé i és una manera de correspondre; tenint un interès per l'idioma.

Françoise Bremilist Duponcelle

Nacionalitat: belga
Vivia a: Wavre (Bèlgica)

1. El clima d'aquí: el sol, la temperatura. La gent és molt simpàtica i aquí hi ha molta gent francesa.
2. Que hi ha muntanya i mar. Abans fèiem vacances a tota la Costa Brava i quan ens vam jubilar vam venir a viure a Llançà.
3. Ens permet parlar amb la gent del poble: al mercat, a l'administració, etc.

Maurice Duponcelle

Nacionalitat: belga
Vivia a: Wabre (Bèlgica)

1. Els canvis són positius. Està pròxim al mar.
2. Ens agrada que hi hagi muntanya i mar.
3. Ens permet parlar amb la gent del poble. Podíem escollir entre aprendre català o castellà, però com que hi havia l'oportunitat de realitzar un curs de català, hem escollit aprendre'l.

ELS NOMS DE L'ERIOÇÓ DE MAR EN CATALÀ (I)

ANTONI CORCOLL I LLOBET

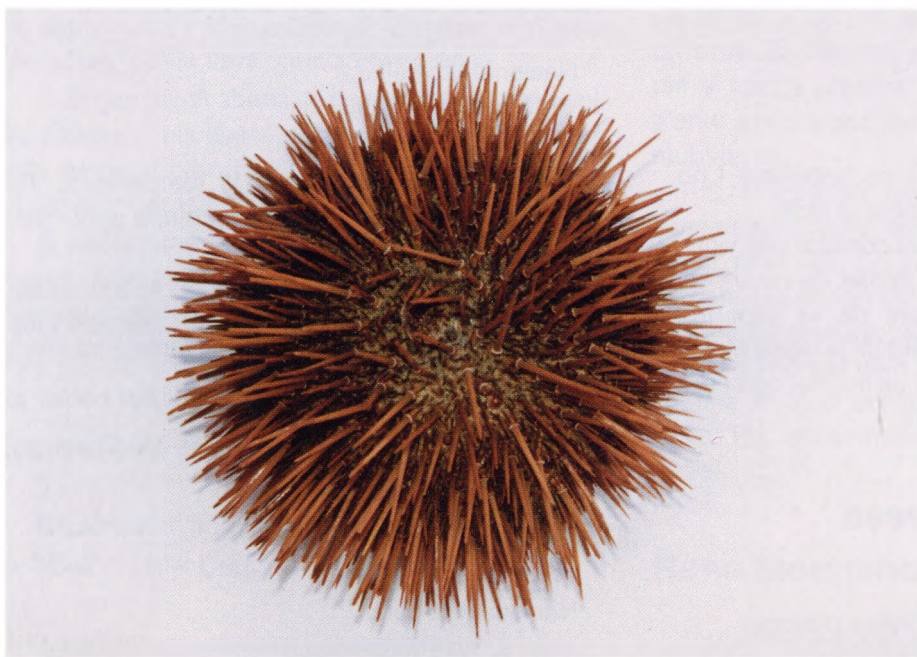
Introducció

Fins fa relativament poc temps, ni els biòlegs ni els lingüistes s'havien gairebé interessat per l'erioçó de mar. Molt probablement perquè era un animal poc conegut, atès que no començà a comercialitzar-se, almenys pel que fa al nostre litoral, fins no fa gaires anys. Aquest fet ha impedit, sens dubte, que l'erioçó de mar aparegués en qualsevol relació d'animals marins més o menys apreciats gastronòmicament al llarg de molts segles.

No obstant això, aquest equinoïdeu ha estat utilitzat com a aliment, i fins i tot com a medicina, des d'è-

poques remotes. A l'obra *El banquet dels savis* de l'erudit grec Ateneu de Nàucratis, trobem les primeres manifestacions documentals del seu consum i comerç, ja des del segle IV aC (IV, 133). També Aristòtil, en la seva *Història dels animals* (IV, 5, 530a - 530b), es refereix a una varietat d'erioçó de mar que és comestible.

En totes les èpoques de la llatinitat són nombrosos els autors que fan referència al consum i, fins i tot, en molts casos, a les excel·lències gastronòmiques d'aquest animal marí: Plaute (*Rudens*, 290-306), Enni (*Hedyphagetica*), Horaci (*Sàtires*, II, 4, 33), Sèneca (*LL. Lucili*, XV, 95, 26), Plini el Vell (*Hist. Nat.*, XXXI, 95), Marcial (*Epigrames*, XIII, 86), Plini el Jove (*Lletres*, I, 15, 3), Juvenal (*Sàtires*, IV, 143),

Antoni Corcoll

La garota femella (Paracentrotus lividus), un plaer de la taula d'hivern.

Aquest article i la seva continuació són una adaptació, amb algunes aportacions noves, d'un treball anterior publicat en italià amb el títol: "I nomi del riccio di mare in catalano". Dins Gianna Marcato (de.). *I dialetti e il mare. Atti del congresso internazionale di studi in onore di Manlio Cortelazzo (Chioggia, 21-25 settembre 1996)*. Padova: Unipress, 1997, pàgs. 143-156; i posteriorment, en versió catalana, per bé que amb algunes modificacions, a *Caplletra* 26 (1999) <. 53-66.

En la primera part d'aquest treball, o sigui, el pròleg, i l'estudi dialectal, em baso en la meva tesi de llicenciatura: *L'erioçó de mar: aspectes dialectals*, i pel que fa a l'estudi diacrònic, en la recerca que estic duent a terme per a la meva tesi doctoral.

Macrobi (*Saturnalia*, III, 13, 12)... i, molt especialment, Apici (s. I d.C.) en el receptari *L'art de la cuina* (IX, 8), on enumera diverses maneres per cuinar-lo o condimentar-lo. És molt possible que el lloc de privilegi que va ocupar en les taules romanes de final de la República i època imperial fos a causa de l'influx de la cuina grega que, com qualsevol altre aspecte de la cultura hel·lènica, havia causat una profunda transformació en els hàbits i gustos dels romans, i que tant criticà Sèneca (*op. cit.*).

A partir de la desaparició de la civilització romana i durant molts segles, que inclouen el llarg període de formació de les llengües romàniques, els testimonis escrits de l'erigó de mar són pràcticament inexistents.

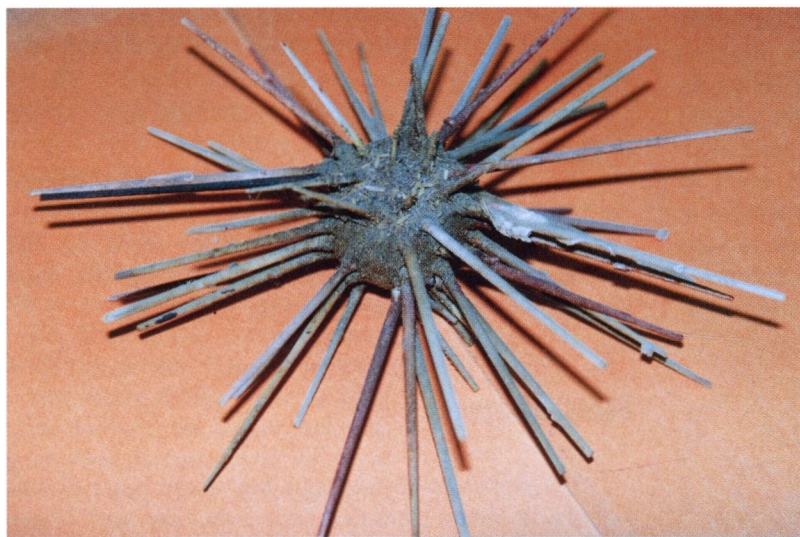
No serà fins al naixement de l'Humanisme i del Renaixement en què tornaran a aparèixer algunes referències a aquest animal marí, sobretot des d'una perspectiva científica, en els grans tractats dels naturalistes Belon (1553), Rondelet (1554), Gesner (1604) i Aldrovandi (1606) que, fins i tot, indiquen ja

alguns vocables en vulgar de distintes llengües per anomenar aquest equinoderm.

Tanmateix, en els receptaris gastronòmics, l'erigó de mar continuà sent pràcticament un desconegut. Una de les poques excepcions és el famós llibre de cuina italiana *l'Opera* ([1570] 1598, 99), de Bartolomeo Scappi, cuiner del papa Pius V, on hi ha una recepta de com cuinar aquest animal marí, recepta que copià literalment, després de traduir-la al castellà, Diego Granado, oficial de cuina de la cort de Felip II, en el *Libro del arte de cozina* (1599, 243-244), aspecte aquest que no ha estat tingut en compte pels estudiosos d'aquest autor.

Des de final del segle XVIII, està ja documentada la venda d'erigons a diverses ciutats de l'Adriàtic, com Venècia, Rijeka i Trieste (Ballesteros 1993, 8) i, en el segle XIX, a Marsella (Centelles 1981, 93), encara que en aquest port el comerç d'aquest animal marí sembla que s'inicià molt abans.

Pel que fa a tota l'àrea geogràfica de parla catalana, si exceptuem aquestes darreres dècades, no

Cidaris cidaris.

Antoni Corcoll

Brissus unicolor.

Antoni Corcoll

he trobat cap receptari que inclogui aquest equinoïdeu, encara que per mitjà d'un opuscle, de l'any 1811, sobre els peixos i mariscos que es venien a la peixateria de Maó, Joan Ramis ens indica que els *vogats marins*, forma pròpia de l'illa de Menorca per a designar l'erioç de mar, són més gustosos i saludables entre les vuit llunes plenes de setembre a abril. Curiosament, aquest equinoderm no es consumeix actualment en aquella illa.

Aquesta succinta cronologia documental de l'erioç de mar té la seva importància per a un estudi ictionímic. D'una banda, perquè el fet que hagi estat un animal poc conegut, poc apreciat en general, si més no a les nostres contrades, ha influït, sense cap mena de dubte, en la gran varietat de formes lexicals que es mantenen vives a les nostres costes i, d'altra, perquè la manca de documentació medieval d'aquest animal en català crea moltes dificultats per dur a terme una investigació etimològica d'alguns dels significats d'aquest equinoïdeu.

Objectius

L'objectiu bàsic de la meua exposició, tal com indica el títol, és de donar a conèixer els termes genèrics que s'empren al nostre litoral per designar l'erioç de mar (vegeu mapa adjunt). Amb tot, també em referiré a altres veus que són utilitzades per a diferenciar algunes espècies d'equinoïdeus, especialment entre la gent de mar. Així mateix, a grans trets, esmentaré la seva distribució geogràfica i, en alguna ocasió, la seva vitalitat. Finalment, faré un breu comentari sobre les motivacions o l'etimologia dels significats més rellevants de l'erioç de mar.

I. Estudi dialectal

Metodologia

Per a l'obtenció d'aquestes dades, he utilitzat diversos mitjans, entre els quals cal destacar:

1. Enquestes efectuades a un total de 54 poblacions.

2. Consulta d'atles lingüístics: el *Léxico de los marineros peninsulares (LMP)*, obra dirigida per Manuel Alvar i que inclou 27 poblacions de parla catalana, i l'*Atlas lingüístic del domini català (ALDC)*, els resultats del qual he obtingut de consultar, malgrat que encara no han estat publicats, i extreure'n les dades de 33 municipis.

3. Consulta de nombrosos diccionaris, especialment el *Diccionari català-valencià-balear (DCVB)*, d'Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll, i el *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana (DECat)*, de Joan Coromines, que apleguen una generosa informació.

4. Estudis locals que, en molts casos, fan referència al lèxic dels pescadors o al parlar d'alguna localitat costanera, com: *Le dialecte d'Argèles-sur-mer et le langage des pêcheurs*, d'Hélène Manent (1972). *A proa plena*, de Josep Mallol (1985) del Port de la Selva. *El parlar de Cadaqués*, d'Ernesta Sala (1983). *L'Estartit i les Medes*, de Marcel·lí Audivert (1971). *Recull de mots i expressions marineres tossenques*, de Telm Zaragoza (1999). *La gent de mar a Lloret de Mar*, de Joan Sala i Lloberas (1986). "El vocabulari de la pesca", d'Emerencià Roig i Joan Amades (1926), que, encara que no ho indiquen d'una manera específica, fan al·lusió especialment al lèxic del port de Blanes. *La vida marinera a Vilanova i la Geltrú*, de Xavier Garcia (1980). *El léxico pesquero a Vinaroz*, de Consol Arnau (1965). *El món mariner de Peníscola*, d'Alfred Ayza (1981). *El món mariner a Dénia*, de Roser Cabrera (1997). *El llenguatge mariner de la comarca de la Marina*, de Francesc Xavier Llorca (1998). *Il gergo dei pescatori di Alghero*, de Pascalis (1988), entre d'altres.

5. Llibres, treballs i reculls d'ictionímia, com *Le dedans de la mer Méditerranée...*, de Jacques Centelles (1979), l'autor és de Banyuls de la Marenda, o els *Noms de peixos recollits pel P. Miquel Colom* (1935) a Portocolom (Felanitx), entre molts altres.

6. Contactes epistolars, sobretot amb antics pescadors.

En definitiva, he aconseguit informació d'un total de 100 localitats situades a la costa o a zones relativament pròximes: 7 de la Catalunya Nord, 39 del Principat, 26 del País Valencià, 27 de les Illes Balears i la de l'Alguer a l'illa de Sardenya.

Resultats

Els significats bàsics que serveixen per a designar d'una forma genèrica l'erioç de mar són: *bogamarí*, *capellà*, *cassoleta*, *castanya de mar*, *erioç (de mar)*, *garota*, *garoina*, *olleta*, *oriç* i *pararinell*, que, amb les seves variants, sumen un total de vint-i-vuit formes diferents.

Normalment, aquests noms fan referència a l'espècie *Paracentrotus lividus*, per ser la més coneguda, especialment perquè és la més apreciada gastronòmicament; però hi ha encara un gran nombre de significats, moltes vegades sintagmes, constituïts, en la majoria dels casos, a partir dels lexemes suara esmentats, sobretot de *garota*, *erioç*, *oriç* i *bogamarí*, que serveixen a l'usuari per fer diverses distincions o matisacions i que sovint fan referència a l'hàbitat, aparença externa, comestibilitat, sexe o coloració d'aquest animal marí. Aquests termes, més de setanta, coincideixen en molts casos amb una espècie d'equinoïdeu en concret.

Com una petita mostra d'aquests significants, donaré alguns exemples d'aquells que fan al·lusió a l'hàbitat de l'erichó de mar, com: *garota de roca*; *garota o bogamarí d'en terra*; *garota o erichó de fons o de fora*; *vogo de tenassa*. De la seva aparença externa, com: *engarota grossa*; *melonet de mar*; *garota peluda*; *bogo o vogo fi*; *olleta*; *cassoleta*. De la seva comestibilitat o no comestibilitat, com: *engarota bona*; *juidua*; *dimoni*. Del seu sexe, com: *garota*, *erichó o bogamarí mascle o femella*, o simplement sense el substantiu: *mascle o femella*. De la seva coloració, com: *garota*, *erichó o bogamarí negre*, *violeta o morat*; *oriç blanc*; *moro*.

Distribució geogràfica

No és possible aquí comentar amb tot detall la distribució geogràfica de tots els significants i variants que he aplegat. Per això, faré esment, a grans trets, dels termes més coneguts i amb més vitalitat dins el domini lingüístic català:

Garota: Allà on aquesta paraula està més arrelada, juntament amb la forma sincopada *grota*, és a l'Alt Empordà i franja nord del Baix Empordà, i també per les costes del Rosselló, per bé que aquí amb les variants *engarota*, *esgarota* i les formes sincopades respectives, com també succeeix a Llançà. Però *garota* s'estén per altres zones del Principat i cada vegada s'empra més a la ciutat de Barcelona. La isoglossa meridional arriba fins a l'Ametlla de Mar (Baix Ebre), encara que, especialment a les contrades més meridionals de Catalunya, no té un valor genèric, sinó que designa alguna o algunes espècies en concret.

Garoina, groina: Aquestes formes són les més habituals a la zona central del Baix Empordà (Begur, Palafrugell, Llofriu).

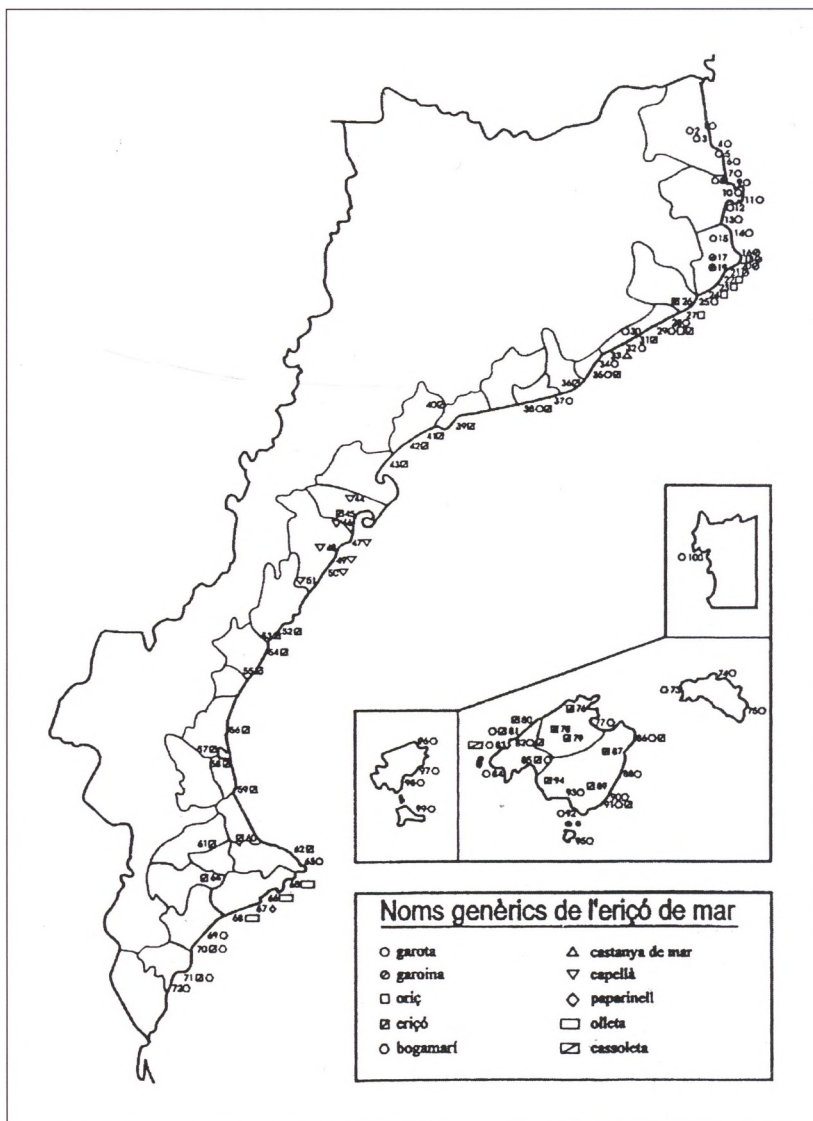
Oriç: allà on aquest mot assoleix la major vitalitat és a la franja més meridional del Baix Empordà (Palamós, Sant Feliu de Guíxols) i a Blanes (la Selva). La isoglossa meridional es troba a Arenys de Mar (Maresme). Com a variants, podem citar: *oriça*, *oriço*, *soriç* i *soriço*, aquestes dues últimes exclusivament al port de Blanes.

Erichó de mar o simplement *erichó*: la isoglossa septentrional se

situa a Arenys de Mar (Maresme), si bé alguna variant es pot sentir més al nord, i s'estén, en direcció sud, per moltes poblacions del Principat, especialment de la costa tarragonina, i també del País Valencià. Així mateix, trobem aquesta designació a l'illa de Mallorca. Les variants més conegudes són *erich* i *erichó*. Cal comentar que *erichó* és l'adaptació fonètica del castellà *erizo* al català, i *erich* sembla el resultat espontani de catalanitzar el castellanisme *ericho*.

Capellà, capellanet: formes utilitzades en alguns municipis limítrofes entre el Principat i el País Valencià.

Bogamarí: aquest terme s'empra a les illes de Mallorca, Eivissa, Formentera i a la ciutat de l'Alguer. Pel que fa al continent, encara que d'una manera més aïllada, també hi trobem aquest significant. A Catalunya, *bogamarí* només és viu a Tossa de Mar (la Selva) i no torna a aparèixer fins a Xàbia (Marina Alta) al sud del País Valencià. Cal destacar-ne les variants següents: *vogamarí* a l'illa de Menorca; *bogo*, *vogo* i *bogomarí* a l'illa de Mallorca, i *bogamarina* en algunes localitats del litoral alacantí.

FOTO

PUMAREDA

SERVEI PROFESSIONAL

C/ Major, 6
Tel. 972 38 01 45
LLANÇÀ (Costa Brava)

Bar
Cafeteria
Gelats
Còctels
Música ambiental

Pati Blanc

C/ Rafael Estela, 8
LLANÇÀ

Restaurant La Farella

Nova direcció

C/ Cap de Creus, 1
Tel. 972 12 16 11
17490 LLANÇÀ

Platja de Grifeu
Apartat de Correus 232
Tel. 972 38 07 18
17490 LLANÇÀ

APUNTS SOBRE EL CATALÀ DE LLANÇÀ (I)

JEAN PAUL ESCUDERO

1. Presentació

Durant anys el meu interès per la dialectologia s'havia centrat en la llengua catalana parlada i escrita al nord de l'Albera sense mirar més enllà. El mestratge del professor Jordi Costa, combinat amb la lectura del Manuscrit de Palau Saverdera i dels treballs de l'Ernesta Sala sobre Cadaqués (obres citades), van acabar trencant aquesta visió massa restrictiva de la nostra llengua. De mica en mica, tanmateix, se m'anava dibuixant una espècie de trencaclosques lingüístic en el qual una peça faltava entre Cadaqués i Cervera. D'aquesta zona costanera, volia esbrinar certs punts foscos de fonologia i l'expansió màxima, cap al sud, d'algunes paraules de l'àrea rossellonesa –moltes vegades emparentades amb l'occità– (*estacar/ lligar, pescaire/pescador; ribera/ riu; siure/suro; venir + adjectiu/ fer-se + adjectiu...*) En la conjugació dels verbs també volia saber si la desinença -i de la primera persona del present d'indicatiu (*parli*, en comptes de *parlo* en català central) que s'havia identificat a Cadaqués, trepitjava la frontera administrativa a d'altres localitats de l'Empordà oriental...

Uns estius passats a Llançà escoltant i apuntant, i l'estudi d'un dietari llançanenc de la segona meitat del XIX, han esborrat parcialment les incògnites¹. Per tenir un criteri racional sobre aquestes qüestions, he analitzat les mostres recollides des de les perspectives següents:

- La fonologia (l'estudi del valor funcional dels sons).
- La morfologia i la sintaxi (l'estudi de les formes dels mots i de les seves relacions o funcions a dintre de la frase).
- El lèxic (el conjunt dels mots d'una llengua).

Per raons d'espai, he dividit els *Apunts sobre el català de Llançà* en dues parts:

- La fonologia i el lèxic en aquest article.
- La morfologia i la sintaxi en el proper número de la revista.

2. Fonologia

2.1. Vocals tòniques²

La *o* que precedeix una *n* de mots com *bo* (-bona), *font*, *pont*, i de la paraula *sol* (francès *soleil*) sol ser tanca-

Una riberada, el març de 1986, prop del pont de l'avinguda Mestral.

1. Vull agrair a mossèn Josep Clavaguera la seva gentilesa per fer-me conèixer la *Libreta de memòries* de Joan Baptista Sariñana, i fer constar que no sóc el primer explorador del document des del punt de vista filològic. Konstanze Jungbluth també va comentar-lo en el seu llibre *Die Tradition der Familienbücher* (obra citada).

2. Per a més precisions sobre les vocals tòniques i àtones a l'Empordà, vegeu els treballs de Xavier Luna (obres citades).

da com a la resta de l'Empordà. Aquesta *o* se situa entre l'evolució rossellonesa que ha arribat a *u*, *bu* (-*buna*), *funt*, *punt*, *sul*, i la solució dominant als països de llengua catalana amb *o* oberta de *cosa*. En d'altres casos, el tancament coincideix amb el del dialecte septentrional: *broma* (ALPO, 101)³ sinònim de *núvol*, apareix escrit "*bruma*" i la *o* de *com* (ALPO, 152) que a vegades perd el valor de vocal tònica a l'interior d'una frase, pot canviar-se en *u* com en aquest exemple també recollit a la llibreta de memòries de J.B. Sariñana: "*eran cum unas pilotas*".

2.2. Vocals àtones

La mateixa llibreta de memòries, d'ara endavant indicada simplement per (Sariñana), ens ensenya que a la segona meitat del segle XIX, la vocal final del grup *-ia* (plural *-ies*) era inestable o s'esvaïa del tot en el parlar de Llançà: "*al febrer dels 8 als 11 unas glassadas extraordinaris... glasadas (sic) extraordinarias... y la mateixa lluminari*". Aquest tret propi del català septentrional (o de Catalunya Nord) i del mallorquí, també ha estat assenyalat a Cadaqués per Ernesta Sala (1983 p. 30). L'autora constata, però, que es tracta d'un fenomen en regressió entre la població més jove. No sabem si se n'ha conservat alguna mostra residual actualment a Llançà.

La primera vocal de *raim* tendeix a desaparèixer i la paraula oscil·la avui dia entre *rim* i *raim* (ALPO, 465), "*rim*" (Sariñana). Els mots *barana* i *veremes* perden la neutra abans de *r*, "*branas*" i "*bremas*" (Sariñana). Les formes citades són encara esteses al nord de l'Albera i a l'Alt Empordà.

2.2. Consonants

Les paraules acabades amb *r* sensible com *llar*, *mar*, *poder*, *valor*, es pronuncien *llart*, *mart*, *podert*, *valort*. Aquesta característica habitual al nord-est de Catalunya, té una freqüència creixent al nord de l'Albera⁴.

La forma primitiva de *pondre* (*ponre* < PONERE) viva a Catalunya Nord i en regressió a l'Alt Empordà, es dedueix sota l'ortografia espontània del cronista de Llançà "*se baran ponra*" (Sariñana).

3. Lèxic

Deixant de banda el vocabulari català innumerable i comú de Salses a Guardamar, miraré de distingir dues àrees dialectals esquemàtiques que conflueixen a Llançà:

- Formes septentrionals, arrelades a banda i banda de l'Albera i a vegades continuadores directes de l'occità, que baixen fins a una franja variable de l'Empordà. D'aquest conjunt hem de destriar alguns gal·licismes com *carrota* (pastanaga), *ciratge* (betum) o *marxar* (funcionar, caminar).
- Formes del dialecte central, que poden coincidir amb parlars més llunyans i que arriben *grosso modo* a la frontera estatal però que exclouen el català del nord.

En el grup més nòrdic, trobem *botar* (fer morros, encara que també es conegui *botir* en aquest sentit, com a d'altres llocs de l'Empordà); *estacar* (lligar), corrent en occità, en català septentrional i al Pirineu central, recollit igualment a Vilamanisclé i documentat al segle XVIII a l'Empordà (Manuscrit de Palau-S.); *granyota*, en concurrència amb *grannota* actualment a Figueres, *granyota* és encara freqüent a l'Empordà oriental (Luna, 1995 p. 286) així com a Darnius, Maçanet de Cabrenys i molt més al sud, a Mieres; mosca *xibixonera* (vironera, cuquera, saballonera...) paraula d'etimologia desconeguda, que transcriu quasi fonèticament, anotada també a Rabós i al Vallespir, en aquests llocs m'expliquen que és la mosca que fa *xibixons* o *xebixons* (cucs); *molsir* (munyir), pronunciat *mursí* aquí a Pau (Comas, 1998 p. 400), que sembla en regressió davant de *munyir*; *ribera* (riu) i *riberada* (riuada), *ribera* ha estat documentat des de l'edat mitjana a l'Empordà per l'historiador Antoni Egea, conviu amb *riu*, i a Llançà, Vilajuïga, Vilamanisclé, Rabós, Cantallops, Darnius, etc... designa el corrent d'aigua del poble, "*la riera esbandi el pla de Llansa*" (Sariñana); *taupa* (taup), és la variant femenina, també coneguda al Pallars, que coincideix amb el català del nord (ALPO, 510), l'occità i el francès (*taupe*); *venir* + adjectiu (fer-se), "*els rims bingueran blanchs (sic)*" (Sariñana), recentment, parlant de nens, recullo encara aquest exemple: *la qüestió és que vinguin grans*.

En el grup meridional, menys insòlit i del qual només presento uns exemples, he apuntat *paella* (pronunciat *pie-lla*), mot quasi ignorat a Catalunya Nord on es coneix l'equivalent *panna* (ALPO, 428); *pescador*, encara que a l'enquesta de l'ALPO (408) realitzada a Llançà el 1949, es recollís *pescaire*, la forma majoritària del dialecte septentrional; *potser* o *poder*, substituïts allà per l'extensió de l'occità *belleu* (ALPO, 420); *sortir*, rar al costat del sinònim *sàller*; *suro*, del qual no es té notícia al nord de l'Albera, excepte a la Marena (ALPO, 320), i que es coneix amb el nom occità *siure*.

4. Conclusió parcial

La història de la llengua catalana, aquí com a la resta del país, no es pot separar de l'evolució general de la societat en aquestes últimes dècades. En els factors interns del canvi, la transformació radical o desaparició del món rural ha provocat la pèrdua de costums i d'objectes que constitueixen sens dubte un vocabulari important. En els factors externs, la situació atractiva de Llançà i la seva bona comunicació actual amb el conjunt de l'Estat, han afavorit l'arribada del turisme i una immigració doble, procedent de terres de llengua castellana i també de Catalunya. Quan es trenca l'aïllament i s'obre una regió, la parla local s'anivella amb la modalitat dialectal dominant. La televisió, la ràdio, l'escola i l'administració –inevitablement influenciades pel model anterior castellà– afavoreixen l'anivellament.

3. El parèntesi es refereix a l'*Atlas Linguistique des Pyrénées Orientales*, d'Enric Guiter (obra citada). Les enquestes de l'ALPO tenen una cinquantena d'anys.

4. En aquest conjunt septentrional, el Vallespir manté una posició una mica marginal amb la neutra paragògica de cor, car (adj. masculí), or, llar, pronunciat core, care, ore i llare.

A l'època de J.B. Sariñana, les terres de l'Alt Empordà mantenien la seva posició de transició molt suau entre el dialecte central i el dialecte septentrional. La frontera administrativa amb els efectes centralitzadors de Perpinyà al nord, i Barcelona al sud, a penes es notaven en la llengua parlada d'aquella societat bàsicament rural.

Avui en dia, constatem l'ús regressiu d'algunes paraules massa locals i allunyades del model barceloní. En els propers anys, les riberes, les granyotes, les taupes i les mosques *xibixoneres*, desapareixeran probablement i parlaran exclusivament de rius i rieres, granotes, taups i mosques vironeres... Les llengües, totes, canvien. El català, com qualsevol idioma modern, es desfà i es refà guiat per les dinàmiques urbanes, i mentre les ciutats vagin impulsant els canvis, perdrem ineluctablement alguns mots, però encara tindrem una llengua viva.

5. Bibliografia mínima

ALCOVER, Antoni Maria, MOLL, Francesc de B. *Diccionari Català-Valencià-Balear*. 10 volums. Palma de Mallorca: Moll. 1930-1962.

ALIBERT, Louis. *Gramatica Occitana*. Montpelhièr: Centre d'Estudis Occitans, 1976. 530 p.

CASANOVAS, Sebastià. *El Manuscrit de Palau-Saverdera*. Edició a cura de Jordi Geli i Maria Àngels Anglada. Figueres: Carles Vallès, 1986. 139 p.

CLAVAGUERA CANET, Josep. "La vida de Llançà durant una cinquantena d'anys del segle XIX segons el manuscrit: «Llibreta de memorias de Juan Batista Sariñana escrita lo añ 1851 y cupiada lo añ 1879»". *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, núm. 25. Figueres, 1992. P. 149-174.

COMAS CAUSSA, Josep. "El parlar de Pau (Alt Empordà) a la dècada 1960-70". *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, núm 31. Figueres, 1998. P. 351-413.

COROMINES, Joan. *Diccionari Etimològic i Complementari de la Llengua Catalana*. 9 volums. Barcelona: Curial Edicions Catalanes i Caixa de Pensions, 1980-1991.

COSTA, Georges. *Atlas linguistique "Sacaze" des confins catalano-languedociens*. Vol. 1. Sant Esteve: Société des Professeurs de catalan, 1986. 277 mapes.

ESCUADERO, Jean Paul. "Le catalan septentrional, un dialecte partagé entre deux désinences: parli/firno (je parle / je signe)". *Revue d'Etudes Catalanes*. Montpelhièr: Université Paul Valéry, Centre d'Etudes et de Recherches Catalanes, 2000.

GRIERA, Antoni. *Atlas Lingüístic de Catalunya*. 8 volums. Barcelona: Abadia de Sant Cugat del Vallès, 1923-1964. 1276 mapes.

GUITER, Henri. *Atlas Linguistique des Pyrénées Orientales*. Paris: Centre National de la Recherche Scientifique, 1956. 565 mapes.

JUNGBLUTH, Constanze. *Die Tradition der familienbücher. Das Katalanische während der Decadència*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 1996. 227 p.

LUNA BATLLE, Xavier. "Les vocals tòniques a l'Alt Empordà". *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, núm. 28. Figueres: 1995. P. 266-303.

LUNA BATLLE, Xavier. "Les vocals àtones a l'Alt Empordà". *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, núm. 29. Figueres: 1996. P. 379-404.

SALA, Ernesta. *El parlar de Cadaqués*. Girona: Diputació de Girona, 1983. 109 p.

VENY, Joan. "Sobre els occitanismes del rosellonès". *Actes del V Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, Andorra (1979). Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1980. P. 441-494.

VENY, Joan. *Els parlars catalans*. 7a. Edició. Palma de Mallorca: Moll, 1987. 249 p.

Una vela en mar
sempre alegre la vista.

AQUELLS VELLS OFICIS EXTINGITS (VII)

EL SERENO (L'HOME DEL XUIXO)

MIQUEL FA

*El sereno i les coses que es movien de nit.
D'amagatotis.*

El sereno sabia fer-se el discret.

Negra la nit. Secreta la nit.

Una finestra mig tancada. Una porta mig oberta.

Uns amors amagats.

Qui sap si, amors impossibles.

O, qui havia collit d'un hort que no era el seu. Pobresa.

L'espill de la nit, entreobert, veia i no veia.

Embolcalls falsiosos.

Passes dissimulades.

Fantasmes enigmàtics.

La fosca. Ah, la fosca!

Sereno!... calma és la nit... no passa res...

Sereno!...

Els Gómez provenien d'Alacant.

Vingueren a treballar a la carretera nova de Llançà al Port de la Selva.

La grava pel macadam l'extreien de la pedra, aquí en el camí del Port de Llançà, prop de la Mare de Déu de l'Esperança.

L'empresa era gran i vingué gent de fora a treballar-hi.

Els Gómez, per la feina, es quedaren justament a la mateixa pedrera; a més, ells van arrelar aquí fent-se llançanencs.

D'aquella família, en Joan va ser el darrer sereno del poble.

Funcionari encarregat de la vigilància nocturna, sereno.

Un ofici? Potser sí.

Quan la llum del dia s'esvaïa i unes estrelles començaven la seva aventura, les llars de les

cases s'escalfaven i, llavors, les rondalles s'escapaven del magí dels avis i només, unes lluernes esquitxaven i trencaven la nit; aleshores el sereno se n'apoderava.

Les nits quietes. Les nits tranquil·les. Les nits avorrides. Totes les nits eren seves i el sereno les hi infonia confiança.

Ell feia les prosaiques rondes. Quasi mai succeïa res. Tot era plàcid i sense cap aldarull.

Tanmateix...

Una nit qualsevol.

Un arbre i uns ocells.

Un home que crema sofre i l'ocellam estabornit que cau a terra.

Després, l'home fa la seva collita.

Trista escena d'una nit d'hivern.

El sereno fent-se l'orni, blaslava:

Sereno... tenim gropada...

Hi havia una rutina en la vigilància que començava a Can Felip.

Xerrada amb qui fos i mig veire de vi, per passar un bon camí.

Altres cops, s'allargava fins a Vista Alegre a parlar amb algú una estoneta i beure-hi mig gotet. Només per entretenir-lo un xic.

En una nit freda de tardor. En un lloc, una serenata.

Uns nois li cantaven a una noia i un pare generós els deixava un porró de vi dolç.

Ells s'esgargamellaven airosos i enfredorits. I...

El sereno, prudent i vigilant, traguejava només un rajolí d'aquell porró carlí.

Sereno... Han tocat les dues... calma i bon temps...

El sereno anava armat amb un xuixo, com un bastó acabat amb punta de llança.

S'ha de dir que el nostre sereno era afable i de bon tracte, que era parsimoniós i trepitjava ferm i que acostumava a dur una bosseta d'anissos i confits per a la mainada i que els vailets l'abraonaven amistosament.

*N'era una nit d'hivern i algú enlluernava
els pardals amb un llum de les
coltellades i els caçava adormits
i astorats, fent-ne una trista escabetxinada.
El sereno, que n'era testimoni mut,
piulava:
Sereno... fa molt fred...*

Durant la nit, el sereno feia els encàrrecs convinguts.

Despertava algú a deshora o reforçava la vigilància d'alguna cosa.

Quan el dia començava a moure's i la boira s'escampava, sortia el sol a cap de Creus, com està manat, i l'arbre de la Plaça deixava caure unes fulles a terra...

Clarejaven coloraines i il·lusions.

Els ocells, escampant la boira, volaven, volaven!

El sereno se n'anava a jóc.

Han passat anys i panys d'aquelles històries i de serenots no n'hem vist més.

S'han ben acabat.

S'han esborrat del mapa llançanenc i solament d'en Joan Gómez, abrigat amb un bon tapaboques i manejant el seu xuixo, n'és la imatge que ens en queda.

Ara...

No sabem pas si la nit és ennuvolada.

No sabem si és serena la nit, ni tampoc oïm la cantarella de les hores, que aquestes eren coses d'aquell temps:

De quan les orenetes feien ratlles al celatge.

De quan els mussols esbataven la mirada.

De quan la nit es feia senyora.

De quan el sereno trastejava.

RECTORS DE LA PARRÒQUIA DE SANT VICENÇ DURANT EL SEGLE XX

JOSEP CLAVAGUERA I CANET

En la història dels pobles hi té un paper destacat la vida de la parròquia, a vegades amb un protagonisme exagerat, que ha ofegat la poca vida de la societat civil. Aquesta, mancada de dirigents qualificats, ha fet que iniciatives culturals o esportives s'hagin aixoplugat a redós de la parròquia i les persones de l'entorn parroquial. Cal recordar que les parròquies han estat regides per un rector, nomenat pel bisbe. Aquesta persona amb el seu tarannà, el tracte amb la gent i amb l'estil de fer la pastoral, ha condicionat la vida de la parròquia, i de retruc la vida de tota la població.

La vila de Llançà, durant aquest segle que acaba de finir, ha tingut uns rectors al front de la parròquia que indubtablement han incidit en la vida cultural i social del poble. Ara i aquí volem recordar-los, confeint la seva biografia i destacant els trets principals de la vida religiosa i del compliment del seu ministeri parroquial.

En els inicis d'aquest passat segle XX, la parròquia només tenia obert un lloc de culte habitual, que era l'església de la Vila, ja que ni a la capella del Port ni a Sant Silvestre no s'hi celebrava ordinàriament cap missa. L'església de Sant Vicenç, sense campanar però amb el retaule barroc, era l'únic lloc de trobada dels llançanencs que volien complir amb els deures religiosos. El campanar es va bastir l'any 1916 i el retaule es va destruir l'any 1936.

En la vida parroquial, col·laborava amb el rector un altre capellà com a vicari-organista. Exercí aquest ministeri Mn. Josep Ciurana, des del 1914 fins al 1936. A més d'ell hi hagué altres vicaris que no esmentarem, donat el breu període de temps que hi estigueren. Per tant, em limitaré només a biografiar els rectors d'aquest segle, ressaltant especialment les actuacions en temes materials i actuacions en obres noves o de conservació, ja que avaluar les tasques espirituals o pastorals no és fàcil, ni aconsellable de fer.

Mn. Antoni Adroher i Cortada (1904-1912)

Va néixer a Sant Julià de Ramis (Gironès), l'any 1873. Ingressà al Seminari per fer els estudis eclesiàstics. Finitos aquests anys d'estudi, rebé l'ordena-

ció de prevere al Palau Episcopal de mans del bisbe Tomàs Sivilla i Gener, el 12 de juny de 1897.

El primer nomenament fou de vicari a Sant Feliu de Guíxols, on exercí el ministeri fins al 1903, que rebé el nomenament d'ecònom de Vilablareix. L'any següent, en el mes d'octubre, fou nomenat rector de Llançà.

L'any 1912 rebé el nomenament de rector de Santa Maria de Blanes. Allà hi va morir el 25 de juny de 1921, a l'edat de 48 anys.

Pels butlletins del Bisbat, que publicaven les notes dels alumnes del Seminari, sabem que es distingia per les bones notes en els estudis. Això ens fa pensar que tenia una intel·ligència privilegiada.

Mn. Ramon Vilar i Fajula (1912-1936)

Era natural de Sant Salvador de Bianya (Garrotxa), on va néixer l'any 1869. Estudià els primers anys a Olot, per després passar al Seminari de Girona, on acabà els estudis en l'any 1894. Aquest mateix any rebé l'ordenació sacerdotal, de mans del bisbe Tomàs Sivilla i Gener.

Tot seguit rebé el nomenament de vicari de Castelló d'Empúries i després es traslladà a Salt amb el mateix càrrec. La seva primera parròquia com a ecònom fou la de Maçanet de la Selva, on restà fins que en les oposicions del 1912 obtingué la parròquia de Llançà, amb el títol de rector. S'hi traslladà el maig del mateix any 1912.

La seva primera obra important fou la construcció del campanar, en l'any 1916. El temple estava sense campanar des de la seva construcció. L'obra era important i costosa. El finançament no era fàcil, per això va demanar a l'Ajuntament una ajuda de mil pessetes. El Consistori es va dividir, uns a favor i altres en contra. Finalment es delegà al batlle perquè parlamentés amb el rector per aconseguir una rebaixa.

L'altra obra important era empedrar l'església, canviant les lloses originals per lloses de pedra polida. L'obra l'anava fent per etapes i la guerra del 1936 el va trobar no havent encara acabat la tasca.

Els primers dies de la guerra civil fou empresonat al castell de Figueres, juntament amb el seu vica-

Mossèn Ramon i mossèn Josep al pati interior de can Claret, abans palau de l'abat de Rodes. Al mig, processó del Carme de 1941, amb mossèn Eduard Trigàs. A baix, mossèn Francesc d'A. celebrant el casament del seu nebot al santuari del Far, de Palafrugell (1956).

Arxiu

Arxiu

Arxiu

Mossèn Josep Benet en la missa inaugural de Sant Joan de Grifeu (1970).

ri, on fou assassinat, com tants altres, el 17 de setembre de 1936.

Mn. Eduard Trigàs i Hermida (1940-1946)

Va néixer a Banyoles, el 9 de febrer del 1893. Va fer els estudis eclesiàstics al Seminari de Girona i després obtingué el doctorat de Teologia a la Universitat Eclesiàstica de Tarragona. Fou ordenat sacerdot el 16 de juny del 1916. Després rebé els nomenaments de vicari de les següents parròquies: Massanes, Bordils, Canet de Mar, Pineda i la Bisbal d'Empordà.

Després d'aquests vicariats, exercí de regent a Vilamalla i a Vilafant, fins que el juny del 1939 fou nomenat com a rector de Llançà.

A més de la gran tasca caritativa i humanitària, que ja hem ressaltat moltes vegades, voldria ara esmentar l'actuació especial de refer l'església; amb l'ajuda dels militars es feren les reformes estrictament necessàries per poder celebrar els actes religiosos de durant l'any.

L'any 1946 deixà Llançà per anar de rector a Calonge, però no acceptà el destí i s'instal·là a Girona, com a capellà militar i de l'Institut Mental de Salt. Va morir el 29 de juny de 1965.

Mn. Francesc d'A. Colls i Sureda (1946-1950)

Va néixer a Cassà de la Selva, el 13 d'octubre de 1905. Féu els estudis eclesiàstics al Seminari de Girona; en acabar-los, rebé l'ordenació sacerdotal de mans del Sr. bisbe de Girona, Josep Vila Martínez, el 16 de juny de 1929.

Després de l'ordenació rebé el nomenament de vicari de Maçanet de Cabrenys. D'allà va ésser traslladat a Calella de la Costa, amb el mateix càrrec, fins que rebé el nomenament de sagristà del Carme de Girona, on restà fins al 1946.

En el 1946, després de les oposicions de trasllats, obtingué el càrrec de rector de Llançà, on va romandre fins al 1950, que rebé el nomenament d'ecònom de Palafrugell.

En les noves oposicions convocades el 1956, obtingué la parròquia d'Agullana, i més endavant, en el 1980, encarregat de Darnius. Allà hi restà fins a la seva jubilació, que fou l'any 1987, que passà a la Residència sacerdotal "Bisbe Sivilla", de Girona, on li esdevingué la mort el 28 d'octubre de 1990.

Els quatre anys que estigué al front de la parròquia de Sant Vicenç, va maldar per aconseguir un projecte-dibuix del nou altar-retaule pel gran presbiteri del temple. Inicià les obres, però tot just iniciades es va produir el canvi, anant a Palafrugell.

Mn. Josep Benet i Cantó (1950-1974)

Natural d'Arenys de Mar, on va néixer el 21 d'agost de 1923. Va fer els estudis eclesiàstics, primer al Seminari de Barcelona, per després continuar-los en el de Girona. En acabar-los, va anar a la Universitat Pontifícia de Salamanca a fer una llicenciatura en Teologia.

Fou ordenat sacerdot el 8 d'agost de 1948, pel bisbe de Girona, Josep Cartanyà. Exercí com a vicari, primer a Sant Feliu de Guíxols, després fou traslladat a Girona, a la parròquia del Mercadal, amb el mateix càrrec. L'any 1950 fou nomenat regent de Llançà i el 1956 obtingué el títol de rector.

Durant els vint-i-quatre anys d'estada a Llançà, a més de les activitats culturals i esporti-

ves, que ja hem recordat en altres ocasions, ressaltarem les actuacions en obres i conservació dels edificis parroquials, tal com hem fet amb els altres biografiats; per això recordarem les obres a la rectoria, per deixar-la en condicions d'habitabilitat.

L'any 1965, fou la construcció de la pista de bàsquet de la Salanca. En aquests anys també es va actuar en el vell edifici del Centre Federal, adquirit per fer-hi cinema i teatre. Fou necessari agençar-lo i fer unes obres de consolidació.

La darrera actuació, ja a l'any 1970, fou a la capella del Port, aixecant el sòl del temple per així evitar humitats. També s'eixamplà el presbiteri per adaptar-se a les noves normes litúrgiques.

Mn. Josep Clavaguera i Canet (1974...)

Ha nascut a Vilert (Pla de l'Estany), el 17 de desembre del 1935. Va fer els estudis eclesiàstics al Seminari de Girona i, en acabar-los, en l'any 1959, rebé l'ordenació sacerdotal a la catedral de Girona, de mans del Sr. bisbe Josep Cartanyà, el 23 de maig de 1959.

L'agost del mateix any, rebé el nomenament de vicari de Sant Feliu de Pallarols, i l'any següent fou traslladat a Cassà de la Selva, amb el mateix càrrec. L'any 1961 fou nomenat rector de Monells i encarregat de Castell d'Empordà, i més endavant de Madremanya. Essent rector de Monells inicià els estudis de llicenciatura de Filosofia i Lletres, en l'especialitat d'Història.

El mes d'octubre del 1974, rebé el nomenament de rector de Llançà, on resideix amb aquest càrrec en l'acabament d'aquest segle. L'any 1991 rebé l'encàrrec d'administrador parroquial de Colera.

Durant els setze anys d'estada al front de la parròquia, cal ressaltar l'actuació en obres de l'església. Primer l'arranjament de la façana, amb la imatge de Sant Vicenç, de Domènec Fita. Després l'actuació en la coberta de l'edifici, refent tots els teulats, i finalment l'arranjament dels interiors, amb un nou pintat i il·luminació de tot l'edifici.

També s'ha actuat en l'interior i exterior de la capella del Port, especialment en ocasió de celebrar el III Centenari de la fundació, l'any 1991, organitzant diversos actes presidits pel Sr. bisbe Jaume Camprodon, actes dels quals tothom en guarda un bon record.

Mossèn Josep, l'actual rector, celebrant la missa d'acció de gràcies del seu 25è aniversari a Llançà.

Restaurant

LA VELA

ESPECIALITAT EN PEIX

Av. Pau Casals, 23 (davant de la capella)
Tel. 972 38 04 75
EL PORT DE LLANÇÀ

HOSTAL CAN NARRA

Especialitat en peix

Carrer Castellar, 37
Tel. 972 38 01 78
EL PORT DE LLANÇÀ

”la Caixa”

**CAIXA D'ESTALVIS I PENSIONS
DE BARCELONA**

EDIFICIS SINGULARS (I)

EL MOLÍ DE VENT DE LLANÇÀ

ARNALD PLUJÀ I CANALS

Al principi del segle XVII, Llançà era una petita vila emmurallada. Més enllà d'aquest recinte només existien els masos, quatre barraques o botigues al Port i poquíssims edificis bastits fora dels murs, entre ells un molí de vent, malgrat que ja funcionava l'anomenat molí d'en Pujol, una farinera hidràulica sobre la riera dita d'en Massot, avui de Llançà o de Valleta, que encara roman dempeus i serà objecte d'un futur estudi.

El molí de vent que ens ocupa data del 29 de setembre de 1643, quan Mestra Feliu obtingué autorització de la universitat de Llançà per aixecar l'esmentada talaia al puig de Pinyers, en aquell moment un turonet solitari amb una gran panoràmica... *fer un molí de vent ab consentiment de la vila al pinyers...*¹. Justament també són d'aquesta època els molins de

vent del Port de la Selva, Garriguella i Palau, per citar els més propers, però tot indica que el rendiment fou inferior als moguts per aigua i que aviat deixarien de funcionar. A final de segle, ja havia variat de propietari i pertanyia a Samuel Dauin, un mestre de cases o paleta, que segurament fou qui el transformà en habitatge. Al principi del XVIII, l'heretà la seva filla Maria, casada amb Gabriel Rovira. Una vegada viuda, la tal Maria posà l'edifici en venda... *tothom qui vulla entendre en comprar tot aquell molí de vent junt ab una vessana de terra cultiva y vuyt socas de oliveras de pertinencias tot de Pinyers que fou de Maria Dauin Rovira muller que fou de Gabriel Rovira mestre de casas de dita present vila y axi tot junt afronta a solixent part ab honor de Anthon Falcó pages, part en honor del hereu de Montserrat Costa*

Fotografia del molí en l'actualitat, després dels canvis soferts al llarg dels segles.

Arnald Plujà

1. AHCF Llibre del Consell de la Universitat de Llançà. Any 1643.

part ab honor de Montserrat Morer viuda, part ab honor de Joan Pomes treballadors part ab honor de Joan Bes, part ab Emanuel Pagès, part en honor de Rafel Paronella y part en honor del hereter de Francesch Molins, mestre de cases de la dita vila, a migdia en honor de Domingo Moner y a tremontana en honor de Antoni Soler mestre de casas... El ban públic fou emès per Miquel Berga, notari resident a Llançà² per indicació de Josep Heras, marmessor de la família Dauin. El protocol consistia en un plec de condicions o contracte de venda... *baix els pactes següents:*

Primerament sapia lo qui comprara que lo preu hi prometera donara y pagara ab moneda de plata a raho de deu reals plata la lliura...

Item sapia lo qui comprara que tindra tot lo predit a directa y alodial senyoria per lo Molt lltre. Monestir de Sant Pere Rodas en tots tersos lluïsmes y foriscapis anal qual se fara present per lo die de Nadal ab censos de dos gallinas bonas quiscun any...

De fet, el sistema d'antany és anàleg a l'actual, ja que també existien intermediaris i uns impostos dits lluïsmes i foriscapis³ sempre recaptats pels governants de torn, llavors l'abat de Sant Pere de Rodes i avui per l'Ajuntament, l'Estat o la Generalitat, així com un cens anual que consistia en dues gallines, rebudes pel mateix l'abat i equi-

valents a l'actual contribució de béns immobles. El nou posseïdor del molí fou Jacob Paronella, una antiga nissaga procedent de la Vall de Santa Creu, que durant segles habità el mas encara present i conegut per Canavall (can Avall), amb molts descendents que s'escamparen arreu de la comarca. El preu de venda fou de 200 lliures de plata... *Venc perpetuament a Jacobo Paronella pages de dita vila de Llançà el molí de vent y la vessana de terra contigua... pel preu de dues centes lliures amb moneda de plata...* Ni aquest adquiridor, ni els anteriors, eren moliners, sinó simples pagesos. Jacob es casà amb una noia llançanenca dita Rosa, amb qui visqué gairebé una vintena d'anys a l'antic molí reconvertit en habitacle. El 1730, la Rosa enviudà i, com era costum, acudí al notari per fer inventari dels béns que foren del seu marit, una antiga norma, sovint d'obligat compliment, que permet conèixer el contingut d'un habitatge en cada canvi generacional i l'evolució econòmica familiar. Així, sabem que aquests Paronella no eren benestants, però sí molt creients, ja que la imatge d'una Verge presidia la sala, que menjaven i dormien a la mateixa torre del molí, gairebé mancada de mobiliari, que només disposaven d'un celler, amb pocs estris, tots vells i dolents, igual que un burro d'edat avançada, que traginava la llenya consumida a casa i feinejava a la vinya, tal com transcriu l'inventari adjunt... *primo tota aquella casa anomenada lo Molí de Vent en la present vila de Llançà dins la qual se ha trobat lo següent:*

En la sala cuyna... *Primo una pastera ab son sedas, tot dolent... un escambell usat, un burdo de ferro dolent per lo forn, tres pues de ferro dolent, una pala de forn dolenta, una paella de aram dolenta, un casso de aram donent, una imatge de maria santissima, un morte de pedra ab sa ma de fusta...*

En la cambra anomenada de la Torra... *primo tres banchs de llit ab sa marfega tot dolent... item una flassada de llana blanca usada, dos creus de fusta picats, un llum de ferro dolent, una gerra de terra, un gavell dolent, quatre llansols de canam molt dolents, unas estovallas de borras dolentas, un cuxí de llana dolent...*

En la entrada de dita casa... *primo una tina de vint carregas poch mes o menos usada, un podall dolent, una margonera dolenta sens manach, un cavach dolent sens manach, un banch dolent, item*

2. AHG Llançà 117.

3. Lluïsmes i foriscapis eren un dret que el senyor directe del lloc tenia sobre les vendes o traspassos de béns immobles. En aquest cas, rebia un percentatge de la quantitat pagada.

un burro molt vell, una albarda dolenta, uns ganxus dolents per posar llenya...

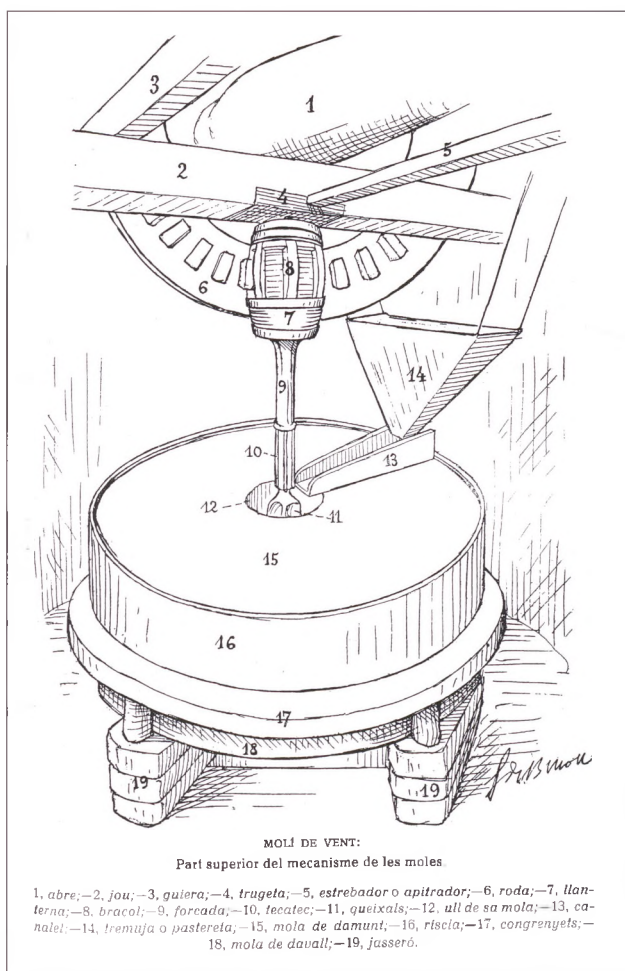
En lo seller de dita casa. *Primo dos parells de samals dolentas, una bota de deu botas poch mes o menos, buyda usada, una bota de sinch botas buyda usada, una axeta de coura, un martell xich dolent, una podadora dolenta... item tots aquells quintars a dita casa contiguos baix les afrontacions compresos.*⁴

Atès que no ens proposem un seguiment cronològic total del Molí de Vent, que d'altra banda tampoc tindria massa importància, sinó donar a conèixer la identitat d'aquest singular edifici llançanenc, emplaçat en un petit turó de l'anomenada plaça de la Torre, quan en realitat li correspondria dir: *Plaça del Molí de Vent.*

Aquesta mena de molins moguts per energia eòlica, emprats per moldre gra, disposaven d'un senzill mecanisme que consistia en un arbre mòbil que

transformava la rotació de les veles amb la força mecànica suficient per accionar una roda i una peça coneguda per braçol, que alhora feia girar la mola superior sobre la inferior, que era fixa. El gra passava entremig d'un forat o ull, de manera que la pròpia fricció entre ambdues moles de pedra l'esmicolava i el convertia en farina. Finalment es garbellava i ja era a punt per pastar.

Per concloure la petita història, sapiguem que l'estat actual de l'edifici difereix poc del primitiu i destaca l'encertada integració dels bastiments annexats a la torre, notòriament alçada per guanyar-hi una planta. S'ha mantingut la pedra vista en tota l'estructura i, quant a l'interior, ha prioritzat la restauració d'acord amb els materials existents, de manera que el conjunt transmet una imatge agradable i respectuosa amb la seva funció i datació de la construcció. A hores d'ara, pertany a una família francesa que l'habita durant les vacances estivals.

Gravat que mostra la imatge que havia d'oferir el molí al segle XVII.

4. AHG Llançà 126.

BUSSEIG

MEDARD BOSCH I MASÓ

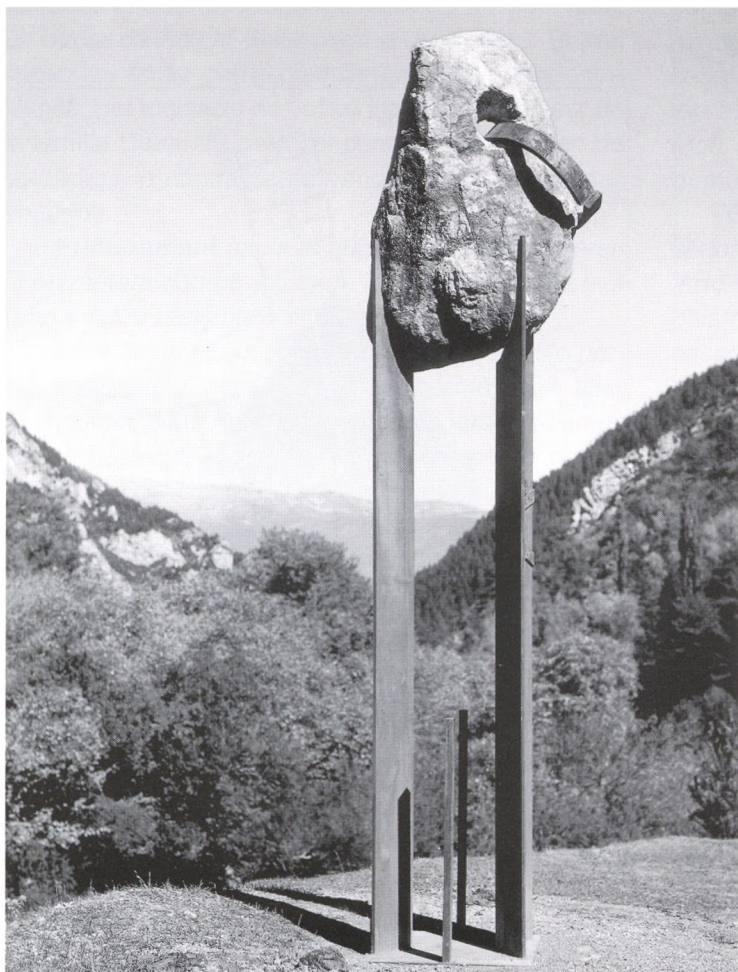
I

Cal travessar l'escorça fins a l'íntim,
fendre el vedat, recòndit pòsit tèrbol.
Premo el ressòl: destil·la mots explícits.
Giro i regiro a fons: l'atzar mormola.

Cal que l'escrit s'escolti amb veu ben clara;
filtro i acaro el text, mirall d'icones.
L'ara, l'avui, infern o edèn, la fosa
bull al gresol i el vesso al motlle imatge:

calda vivor l'ardent secret, sagnia,
reixes, serrells que rasclen venes versos,
xarxes mallant, concret, el peix abstracte.

Cal filar prim: l'inici sempre és magma;
caos boirós, fer el pont destí al poema:
sobta trobar el filó ben net de ganga.

"L'anella de l'Inglà", d'Ernest Altés, a Bellver de Cerdanya (2000).

"Creu de la Guixa", d'Ernest Altés, a Vic (1999).

Arxiu

II

Quatre gargots, dibuix de sons, paraules:
deix d'un ressò corrent la brama franca
d'ànima fosa als vels de símbols gràfics;
fossa que emmotlla el nou encuny d'ingenu;

pou absorbent, avenc, grotesc dipòsit,
l'íntim soplúig, l'ocult pregon, el trèmul
pòsit secret, solatge irònic-tràgic;
forja de pors, confús bagatge crèdul;

tòpics i llocs comuns; recurs indigne
d'ídols, vidents, augurs, horòscops, tòtems;
droga d'anhels i absurda forma d'heure'ls,

ganes amb fam. L'oracle encant, equívoc,
glossa l'obscur, l'ambigu incert maneja:
set beu la set d'oasi pur miratge.

LLANÇÀ AL BELL MIG DEL GOLF DE LA SELVA, SEGONS JOSEP PLA

JAUME COMELLAS

La configuració geogràfica de la sotscomarca en la qual es troba Llançà, aquest racó de característiques tan peculiars i individualitzades, va ser objecte d'atenció particular per l'ull atent i d'observador fi de Josep Pla. Per constatar-ho ens referim a un escrit no especialment dedicat al tema, però en el qual sí que hi juga un paper molt significatiu, com a localitzador o situador de l'argument principal. El treball és dedicat a la figura del gran escultor de Banyuls Aristides Maillol.

L'interès d'aquest treball supera, com tindrem oportunitat de comprovar, l'estricta àmbit descriptiu de la zona, per endinsar-se en consideracions de caire sociològic i fins i tot sociocultural i històric d'un interès, i també d'una actualitat, notables.

Comença fent una descripció paisatgística molt precisa, com sempre marcada per la capacitat de síntesi i per un llenguatge planer i directe:

“En arribar al peu de les Alberes, el golf de Lleó es modifica radicalment. El platger monòton i inacabable del seu litoral es converteix en una costa roco-

sa, trencada i aspra, inhòspita, a la qual les pissarres pirinenques donen un color vagament rogenc.”

Més endavant, gairebé tot seguit, precisa l'abast d'aquesta zona i fins i tot la bateja. O almenys jo no coneixia fins ara el nom amb què l'anomena l'escriptor de Llofriu:

“Però el curiós és que tot aquest coster de les Alberes dibuixa una gran golfada, al fons de la qual hi ha el port de Llançà i en els extrems encreuen els seus focs els fars de cap de Creus i el cap de Biarra, a l'entrada de Portvendres. Aquesta golfada és purament i simplement el golf de la Selva. La totalitat d'aquest litoral està posada a l'ombra venerable de Sant Pere de Roda, que sembla abraçar-ho des de la platja del Racó fins a cap de Creus. Foren segurament els benedictins de Sant Pere els qui crearen una manera segura de viure en aquest país, implantant el cultiu de la vinya i de l'olivera en aquesta contrada que, tot i ésser posada sobre el mar, és típicament pirinenca. Aquesta golfada de la Selva forma una petita comarca d'una entitat geològica i geogràfica

Tomba d'Aristides Maillol, al seu mas de Banyuls: l'esperit mediterrani en pedra.

perfecta, encara que migpartida per la frontera política del Tractat dels Pirineus. Dins del seu redós hi ha les següents poblacions: el Port de la Selva, la Selva de Dalt, el Port de la Vall, el Port de Llançà i Llançà, Colera, Portbou, Cervera, Banyuls, Portvendres i Cotlliure.”

Sorprèn una mica el recurs a la conjunció copulativa entre el grup de pobles que va del Port de la Selva al Port de Llançà i el grup que comença en Llançà i acaba a Cotlliure. Ignoro si hi ha algun intent de diferenciació implícita entre els dos blocs de poblacions que tingui, en el conscient o en l'inconscient de l'escriptor, algun tipus de significat, o voluntat, insisteixo, diferenciadors. També sorprèn, és clar, la diferenciació entre el Port i la Vila de Llançà.

Pla entra ja de forma decidida en el context sociològic o sociocultural amb clars referents històrics, també. “Malgrat l'existència d'una frontera política, els habitants d'aquesta comarca natural mantingueren sempre lligams de tota mena, a part dels familiars, que foren sempre nombrosíssims. Una unió multiseular no podia pas trencar-se en sec pel fet de plantar unes fites merament polítiques i posar a banda i banda petites guarnicions de carrabiners. Les relacions entre els habitants d'aquests pobles no s'interromperen mai, ni en els moments en què les relacions dels Estats sofriren les successives crisis que la història assenyala, durant les quals la ratlla de la frontera s'encarà i es féu més tangible”.

Tot seguit apareix una precisió que afecta de manera concreta Llançà i uns temps que són molt i molt història: “Abans de la motorització de les barques de pesca, la gent d'aquest país pescava en parelles de bou i en barques de sardinals, a la vela. A Banyuls, com al Port de Llançà, hi havia hagut incomparables, magnífics, patrons de bou habituats a manejar irrisòries embarcacions davant de mestralades i de gropades de nord imponents. El fet d'haver de pescar a l'atzar dels vents feia que aquells homes s'haguessin de refugiar, arribat el moment, en el lloc del golf que els semblava més adient. En el moment de fer-ho, hauria estat absurd que aquesta decisió hagués estat dificultada per la falta de pasaport o dels papers *frontaliers*. No. Hi havia una llibertat completa. Els habitants del golf feien passeres d'una població a l'altra amb la naturalitat que dona el fet de formar part d'una mateixa contrada, d'una mateixa terra. Els vivíssims lligams establerts, antiquíssims, feien que els dies de festa major, sobretot, fossin dies de fraternització per als habitants dels pobles del golf de la Selva.”

Com es pot observar, Pla insisteix molt en el terme golf de la Selva que de fet es correspon amb gran exactitud amb la zona que aquí en diem la Mar d'Amunt.

Més endavant afegeix: “El Tractat dels Pirineus migpartí dues comarques catalanes naturals: la Cerdanya i el golf de la Selva. Això és el que explica per què són aquestes dues contrades les que han mantingut, entre Catalunya i el Rosselló, una concentració més viva de relacions humanes, de vincles de memòries i records més concrets.”

La idea de la catalanitat d'aquesta comarca, l'escriptor la rebla amb la cita que fa d'un llibre sobre Maillol escrit per una tal Judith Cladel i publicat a París el ja molt llunyà any 1937: “Maillol est catalan avant tout, il l'est jusqu'aux moëllles. Ce n'est pas à ce Roussillon réuni à la France depuis trois cents ans a peine qu'il appartient de coeur, mais à la Catalogne entière, à cheval sur les Pyrénées, et que l'Espagne et la France n'achevèrent de couper en deux et de dompter qu'après des siècles de guerres et d'opressions.” Pla remarca un fet força important: “Aquestes ratlles de Madame Cladel, han estat trobades, per moltes persones, difícils de comprendre. El matís de diferenciació que s'hi estableix entre el país de Maillol i el Rosselló, matís d'una finesa exquisida, agudíssima, només es fa intel·ligible quan es parteix del fet que Maillol fou abans que tot un home del golf de la Selva. Si es té present aquest fet, el pensament de Maillol, el tipus d'humanitat del gran artista, apareix claríssim. Com a rossellonès, Maillol és català; com a home del golf de la Selva, els seus lligams amb el nostre país no són solament històrics sinó explícits i concrets.”

L'escrit de Josep Pla ofereix noves descripcions del paisatge que obvio reproduir, perquè tan sols afegeixen matisos a allò que s'ha exposat abans. Sí que trobo interessant reflexionar sobre aquesta unitat natural que conforma la zona descrita per Pla –unitat geogràfica, cultural i humana–, i com ell la veu tan precisa, tan definida, tan natural i tan arrelada i com aquest fet ens interroga avui, en un moment que les fronteres polítiques estatals europees han deixat de tenir aquella càrrega delimitadora i, sobretot, separadora –encarcaradora com diria Pla–, fins i tot coercitiva, d'anys enrere. I com això, i no sols això, pot afavorir un retrobament amb les arrels particulars comunes dels pobles que integren aquest golf de la Selva, invenció planiana que potser caldria no bandejar.

En aquest sentit apunto que iniciatives com l'Associació Cap de Creus-Cap Sant Vicenç, actualment en fase vital potser aigualida, tenen un potencial identificador molt profund de tot un context humà, històric i cultural que ens ha unit secularment i que pot refermar-se i donar fruits molt importants i renovats si hom ateny aspectes essencials i no perifèrics. Josep Pla ho trobaria molt natural, em penso.

ENTREVISTA

ANDREU JUANOLA I CRUZ, LLANÇA D'OR 2001

MONTSE TARDIU

“EL GRIFEU VA SER EL PRIMER EQUIP D'ESPANYA QUE VA FITXAR UN JUGADOR AMERICÀ”

– Què? Teniu molta feina a la construcció?

– Molta, jo diria que massa, però crec que d'aquí a un temps hi haurà una baixada.

L'Andreu Juanola va interrompre la seva jornada laboral, al front de la seva pròpia empresa constructora, per atendre la revista *Farella*.

– Comencem parlant de bàsquet que, a la fi, és pel que se us ha atorgat el màxim guardó de Llança. El Grifeu, com tots els equips de bàsquet costaners, ha tingut fama de “lleyataire”, de repartir llenya, què en penseu?

– De repartir, res de res. És més, ja ho va dir l'alcalde en el seu discurs, que en Jackson, l'americà de l'Adepaf, una vegada, em va estabornir d'un cop. Va ser un cas aïllat, però els jugadors del Grifeu no érem agressius.

S'atura uns segons i em regala el titular de l'entrevista:

– El Grifeu va ser el primer equip d'Espanya que va fitxar un jugador americà.

– Éreu un bon jugador?

– Era normal. Feia de base, sóc baixet i era dels escorredissos, per això en Jackson, com que li vaig fer tant la punyeta, me la va fotre. Ho va fer quan l'àrbitre ja havia xiulat la mitja part. Em va llençar la pilota al cap des d'uns quatre metres de distància.

– Què n'opineu sobre que s'hagi reduït el temps de possessió de 30 a 24 segons?

– Em sembla molt bé, així el joc és més ràpid i és millor per a l'espectador. Abans, es perdia temps mirant d'esgotar els 30 segons i ara s'han de gastar per força.

– La vostra especialitat eren els triples, els de 6,25?

– Sí, però abans puntuaven només com a dos punts, no com ara.

Pere Puértolas

– *En fèieu molts?*
 – Tampoc no massa. Jo en feia alguns i altres no en feien cap.
 – *Què recordeu dels derbis Llança-Adepaf?*
 – Sempre hi havia una tibantor... Era maco.
 – *També vau fer d'àrbitre. Vau haver de sortir per cames en alguna ocasió?*
 – Només feia d'àrbitre a Llança: àrbitre per necessitat i en partits amistosos de festa major, dels infantils i minis.
 – *Ja éreu neutral?*
 – Mirava de ser-ho. Una vegada, però, en un partit Adepaf-Grífèu, érem un àrbitre figuerenc i jo, i vam acabar el partit que ell només xiulava contra el Llança i jo contra l'Adepaf.
 – *Què tal l'època d'entrenador?*
 – Molt bé. D'això fa vint-i-cinc anys i els nens em tenien com un segon pare.
 – *I us feien cas?*
 – Més que els grans, em creien i em respectaven. És clar que avui dia, els nens no respecten ni als mestres.
 – *En aquella època també es va formar un equip de noies, què va passar?*
 – No van fer gaires partits. No estava ben vist que anessin amb els pantalons tan curts i l'equip va desaparèixer.
 – *També vau estar de directiu del club, us hauria agradat ser president?*
 – No, no m'hauria agradat ser-ho, és massa protocol·lari i preferia ser delegat de la secció de bàsquet.
 – *Vau ser un dels fundadors dels premis de les Llances, mai no vau pensar que podríeu ser un dels guardonats?*
 – Sincerament, no. No pensava rebre-la mai i per això quan se'm va comunicar, em va agradar tant.
 – *Actualment, també sou el president dels Amics de Sant Silvestre. Què té Sant Silvestre que enamora tant?*

– L'entorn, l'ermita... però sobretot m'agrada molt la colla que fem, la relació que tenim entre nosaltres. Cada diumenge, anem a esmorzar i a treballar: a plantar-hi arbres, netejar a fons, vam fer la bassa d'aigua, la font...

A més a més, l'Andreu fa de *pinxe* de la Colla del Ranxo, perquè gaudeix de l'ambient que hi ha entre la colla, alguns dels membres de la qual també són amics de Sant Silvestre.

Des que Andreu Juanola feia el servei militar, almenys, s'ha guanyat la fama de treballador incansable.

Quines altres feines heu fet a part de paleta i constructor?

– He treballat tota la vida. He fet d'aprenent de barber i de flequer, fins que vaig entrar en el ram de la construcció.

– *En el terreny personal, què fan més il·lusió els fills o els néts?*

– Fan més il·lusió els néts, perquè quan vaig tenir els fills, era jove i tenia molta feina, no podia gaudir-ne. Ara sí que *disfruto* dels néts.

– *Però, reconeixereu que carreguen?*

– Sí, sí que carreguen, però quan se'n van, l'endemà voldries que tornessin.

Al llarg de l'entrevista, l'Andreu Juanola no oblida d'esmentar noms com els de Rafael Mora, Joan Pacareu, Josep M. Salvatella, Carles Davesa, Neus Heras, Miquel Fa, Lolo Sáinz, Emiliano Rodríguez... encenent-se-li el color blau dels seus ulls.

Un blau que puja de color quan em diu que no vol donar per acabada l'entrevista sense afegir que:

– Aquesta Llança que he rebut, el 50 per cent se la mereix la meua dona. Al camp de la Salanca, teníem un bar i la meua dona portava el bar per al club. Ha treballat per la secció de cinema i he tingut la sort que el que a mi m'agrada, a ella també.

Marisqueria

El Puerto

JOSÉ CANO MARTÍNEZ

Telèfon 972 38 00 44
Carrer Castellar, 7 - LLANÇÀ

BAR FELIP

Plaça Major – Tel. 972 38 13 29
LLANÇÀ

FIAT

Alfa Romeo

GARATGE PUESTA A PUNTO

C/ Camprodon, núm. 8
Tel. 972 12 06 75
LLANÇÀ (Girona)

X CONCURS: CONEIXEM LLANÇÀ?

Preguntes

1. On va néixer el polític republicà Nicolás Salmerón, que dóna nom a un dels carrers de la Vila?
2. Com anomenen la garota a Tossa de Mar?
3. Durant quants anys fou rector de Llançà mossèn Eduard Trigàs?

Foto 1

Joan M. Pau

Foto 2

La guanyadora de IX Concurs fou
ROSA SITJÀ I MELCIÓ, de Llançà, després
del sorteig efectuat entre els quatre encertants.
Les respostes correctes:

FOTOS:

1. Escala del carrer Castell.
2. "Monument a la gent del mar", de Bonaventura Ansón, al passeig Marítim.
3. "Home i dona", escultura de Dolors Isern, al Port.

PREGUNTES:

1. 15 d'abril de 1931.
2. Carne Palet i Alemany.
3. 129 habitants.

Les respostes al X Concurs podeu adreçar-les,
abans del 31 de març, a:
Ajuntament de Llançà:
avinguda d'Europa, 37

Indicant en el sobre:

X Concurs: Coneixem Llançà?

Recordeu que cal encertar els llocs de les fotos
i també les preguntes.

El premi, ja ho sabeu,
dos àpats en un acreditat restaurant llançanenc.

SORT!

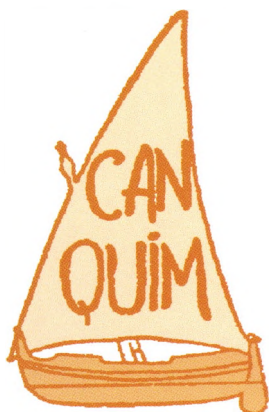

Foto 3

Joan M. Pau

Restaurant

PEIX FRESC DEL CAP DE CREUS
CUINA TÍPICA CATALANA
PASTISSOS DE LA CASA

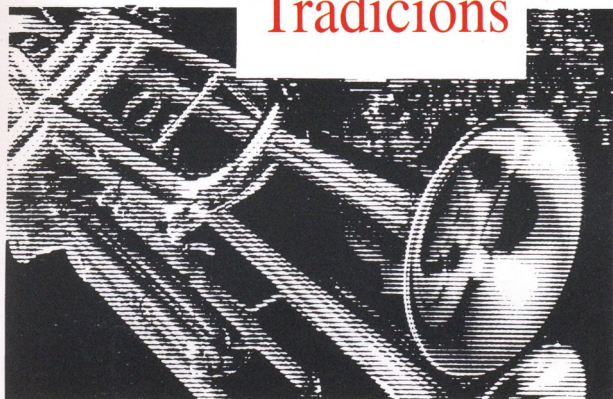
Verge del Carme, 5
Tel. 972 38 05 37
17490 EL PORT DE LLANÇÀ

Port de Llançà - Moll Jordi Canal, s/n
Tel. 972 38 07 10 – Fax 972 38 07 06
e-mail: cnllanca@bitel.es
17490 EL PORT DE LLANÇÀ

Llançà

Amb la
Cultura
i les
Tradicions

fàmila

SUPERMERCAT

L'avantatge de comprar en Família

Avda. Reina Fabiola, 2 – Avda. Pau Casals, 13
LLANÇÀ

- AGENTS DE LA PROPIETAT IMMOBILIÀRIA
- ADMINISTRADORS DE FINQUES

Castellà, 48-50 – Tel. 972 38 01 97
Fax 972 38 08 81
17490 Llançà (Girona)

Monturiol, 13 (cantonada c/ Ample)
Tel. 972 67 13 65
17600 Figueres (Girona)

GODOY CORREDORIA D'ASSEGURANCES, S.L.

GODOY & CALDAS ASSESSORS, SA

*Serveis
professionals*

av. pau casals, 25-27, 1r - tel. 972 38 05 00 - fax 972 38 14 63 - 17490 llançà
pi i margall, 1 pral. b - tel. 972 50 02 35 - fax 972 67 29 48 - 17600 figueres

e-mail: GODOYSL@teletel.es